

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

	הלכות מילה	
2	מצות המילה על האב	רס
2	אם לא מל האב	רסא
2	זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרונינוס ציון הדעה	רסב
5	ילד שהוא אדום או ירוק, ומי שבניו מתים מחמת מילה	רסג
8	מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין	רסד
13	סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית	רסה
22	איזה מילה דוחה שבת ויום טוב	רסו

הלכות מילה

סימן רס - ובו סעיף אחד:

(א) ¹מצות עשה לאב למול את בנו, וגדולה מצוה זו משאר מצות עשה(א):
(א) משאר מצות עשה - לפי שיש בה צד כרת כשיגדיל ולא ימול כדלקמן (סי' רסא) (ש"ך).

סימן רסא - ובו סעיף אחד:

(א) ²אם לא מל האב את בנו, חייבים ב"ד למולו. ואם לא מלוהו ב"ד, חייב הוא, כשיגדיל(א), למול את עצמו. ואם לא מל, חייב ברת'. הגה: ³וצכל יום עובדים צעונקין חלו. ואין מלוקין(ב) צנו של אדם שלא מדעתו, אלא אם כן עבר האב ולא מלו בית דין מלוק אותו צעל כרחו. ואין האשה חייבת(ג) למול את בנה. ⁴האב שאינו יודע למול, ויש כאן מוהל שאינו רואה למול בחנם, רק צשכר, יש לב"ד לגעור במוהל זה, כי אין זה דרכן של זרע אברהם, ואדרכה מוהלים מהדריין שיתנו להם למול. ואם עומד במדרו, ואין יד האיש משגת לתת לו שכרו, הוי כמי שאין לו אב שב"ד חייבים למולו, ולכן צ"ד הוי כופין(ד) אותו, מאחר שאין אחר שימול:

(א) כשיגדיל - עי' לקמן (סי' שה סט"ו ד"ה כשיגדיל) [היינו שיהיה בן י"ג שנה דוקא דאע"ג שחייב בכל המצות מדרבנן משהגיע לחינוך היינו דוקא במצות שיכול לקיימן גם אחר שיגדיל משא"כ במצוה זו דפדיין שאם יקיימנה עכשיו לא יכול לקיימה שוב כשיגדיל] (פ"ת).

(ב) ואין מליין כו' - ואם עבר ומלו שלא מדעתו במקום שהאב הוי מוהל חייב ליתן לו י' זהובים, עי' חו"מ (סי' שפב ס"א) [ז"ל: וכן הורו שכל המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהם ראויים לעשותה וקדם אחר ועשה, משלם לבעלים י' זהובים, וז"ל הרמ"א: היה לו בן למול, ובא אחר ומלו, חייב ליתן לו י' זהובים. אבל נתנו לאחד לימול, ובא אחר ומלו, פטור] (ש"ך), היינו כשהאב עצמו רצה למול אבל אם נתן האב המצוה לאחר וקדם אחר ועשה לא מוציאים ממנו (עי' חו"מ שם ונו"כ). מי שרצה למול את בנו בשבת ובא אחר ומלו פטור מליתן י' זהובים דיכול לומר קים לי כדעת הסוברים שאין האב יכול למול את בנו בשבת, ובכל אופן, בזה"ז אין מגבין אותן דבמידי דלית ביה חסרון כים לא עבדינן שליחותיהו אלא דאם תפס לא מפקינן מיניה, ואם תפס פשיטא דאפילו היה בשבת לא מפקינן מיניה (פ"ת).

(ג) ואין האשה חייבת - עבד אינו מחייב למול את בנו שזה מצות עשה שהזמן גרמא, ואפילו עצמו אינו חייב למול אלא זה מצות רבו (פ"ת * שעה"מ).
(ד) כופין אותו - רשאים להטעותו להבטיח לו שכר ולא ליתן לו (פ"ת).

סימן רסב - זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרונינום, ובו ז' סעיפים:

(א) אין מליין עד שתנץ החמה(א) ביום השמיני ללידתו. (ומשעלה עמוד השחר יאל). וכל היום כשר למילה, אלא שזריזין(ב) מקדימים למצות ומליין מיד בבקר(ג). ואפילו מילה שלא בזמנה(ד) אינה אלא ביום. הגה: עבר ומל כלילה, כריך לחזור ולהטיוק(ה) ממנו דס צרית. מלו תוך ח' וציוס, יאל. ועיין לקמן סימן רס"ד:

(א) שתנץ החמה - שאז יצא ודאי מספק לילה (ט"ז), ואין צורך לחכות מעת לעת מלידתו (פ"ת * ב"ש).

(ב) שזריזין - יש למחות בחזנים שמאריכין בשבת וי"ט כשיש מילה בבהכ"נ עד אחר חצות והם מבטלין מצות זריזין. תינוק שלא נימול בזמנו מחמת חולי ושוב חזר לבריאותו ואביו רוצה לעכב למולו עד שיגיע ערב פסח כדי שיאכלו הבכורים על הסעודה הוא מעשה

¹ עי' מצוה בו יותר מבשלוחו.

עי' לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.** ועי' ערה"ש: שנינו באבות (אבות פ"ג מ"א): כל המפר בריתו של אברהם אבינו, [והיינו שלא מל, או שמושך בערלתו שיתראה כערל], אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים - אין לו חלק לעולם הבא. ובעירובין (עירובין יט א) אמרינן דאברהם אבינו יושב בפתחה של גהינם, ואינו מניח ליכנס בו כל מי שנימול, לבד מי שפגם בברית קודש בביאות אסורות והבא על הכותית, דנשתנה האבר ואינו מכירו. עי' ערה"ש סי' רסא א-ה.

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

מגונה מאד חדא שעובר מצות זריזין גם יש לחוש אולי ח"ו ימות הולד ונדחית המצוה לגמרי ולכן יש לאסור אף אם כבר לא מלוהו והגיע ע"פ שלא למולו שזה עצת חטאים ויש לגזור משום פעם אחרת שמא ישהה ועוד מהיכי תיתי להתיר לכתחלה לשהות מילה שלא בזמנה למול בע"ש שיש לחוש שיבא לידי חילול שבת ועוד מי התיר לבכורים לאכול בע"פ בסעודת מילה שלא בזמנה (פ"ת), אסור לאב לאכול קודם המילה, כמו בנטילת לולב וכיוצא, וכן לעשות כל המלאות הנזכרות באו"ח (סי' רלב ס"ב), ואפילו אם התחיל מפסיק, ועי' מג"א (סי' רלה סק"ד [שהאסור היא סעודה אבל טעמה מותרת]² וסי' תרנב סק"ד [יש ספק אם טעמה אסורה או מותרת]), ואפילו שומר לא יעזור כנ"ל (סי' יח ס"ג ד"ה לא ישחוט) דדוקא כשעוסק במצוה מועיל להעמיד שומר, אבל אם הילד מותרת לאכול שאינה חייבת למול את בנה, אבל כל זה רק כאשר האב המובל בעצמו, אבל אם כבר כיבד למוהל ועשאו שליח מותר לאכול ולעשות כל המלאכות, ואפשר דהמוהלים אסורים לאכול ואם המילה שלא בזמנה אפשר שמותר, וצ"ע (פ"ת * נ"צ).

(ג) מיד בבקר – אחר התפלה בבית הכנסת (ב"מ), ועיין ט"ז (לקמן סי' שמא ס"ב ד"ה יבדיל) [אם יש לאונן בן לימול ועדיין לא נקבר המת, י"א שימול הבן בבית הכנסת קודם עלינו כמו בשאר פעמים. וי"א שיש לקבור קודם דאל"כ הוי אונן וא"א לו לברך להכניסו בברית דאונן פטור מכל המצות ויש לחוש לדעת הי"א אם אפשר לקבור קודם שיוצאין מבית הכנסת בשחרית דאין דוחין זריזות המצוה, אבל אם אי אפשר, שיברך הסנדק וימול אותו בשחרית] ועיקר דתמיד יקברו קודם, משום דקודם הקבורה כיון שהאב פטור אז אף הב"ד אינם חייבים כנ"ל (סי' רסא ס"ו) שאין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא א"כ עבר האב דהיינו במזיד משא"כ בכגון זה דמשהה המצוה כדי לקיימה כמצווה ועושה, ואי משום זריזים מקדימין, זה אינו אלא מי שמחויב בדבר מחויב נמי בהזירו, אבל מי שאינו מחויב כלל אינו במצות זירוז, ולכן אפילו אם מלו קודם, צ"ע אם יכול להסנדק לברך, כיון שאין החיוב עדיין על שום אדם. אך מה אעשה שכבר נתפשט המנהג על פי הוראת הט"ז ואיני כדאי לחלוק עליו (ב"מ).

(ד) ואפילו מילה שלא בזמנה – כגון חולה ושאר דברים שיתבארו לקמן (&) (ש"ך), היכא שנאנסו או נתעצלו ביום ח' עד בין השמשות ולא מלו עדיף למול בין השמשות שהוא ספק שמיני ספק תשיעי מלמולו שלא בזמנו בודאי יום (פ"ת).

(ה) צריך לחזור ולהטיף כו' – זה מטעם חומרא ובשבת לא יעשה כן ועוד עי' לקמן (סי' רסד ס"ו) (?) דתוך ח' לא הוה מילה כלל (ט"ז), לא ניתנה שבת לדחות אלא על מצות מילה ממש ולא על הטפת דם ברית אבל נימול בלילה לא יצא אפי' דיעבד ועיקר דלא כרמ"א ובין נימול בלילה ובין נימול ביום תוך ח' לא יצא וצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית (ש"ך), עי' ש"ך, וי"ח שמותר לחלל שבת על הטפת דם ברית (ב"מ), היכא דנימול בתוך זמנו אי נמי לאחר זמנו ובלילה לא עשה כלום ואפי' בדיעבד לא יצא ומ"מ א"צ לחזור ולהטיף דם ברית (פ"ת).

(ב) חולה אין מלין אותו עד שיבריא (ו) (ז), וממתינים לו מעת שנתרפא מחליו שבעה ימים מעת לעת, ואז מלין אותו. במה דברים אמורים, שחלצתו חמה וכיוצא בו, שהוא חולי שבכל הגוף, אבל אם חלה באחד מאיבריו, כגון שכאבו לו עיניו כאב מועט וכיוצא בזה, ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא, מלין אותו מיד. (אצל כאבו לו עיניו כאב גדולות), הוי כחולי שכלל הגוף:

(ו) עד שיבריא – מ"מ אין מלין אותו ביום ה' לפי שביום הג' יש צער לנימול ואין לגרום צער ביום השבת ולפי"ז נראה כ"ש שאין למולו ביום ו' דאיכא צער טפי כדלמן (סי' רסו ס"ו) (?) (ט"ז), ויש חולקים עי' לקמן (סי' רסו ס"ו) (?) (נקה"כ), עי' ט"ז, ואין טעם לאסור ביום ו', שהרי אם מלים ביום ה', כיון דביום ג' סכנה לתינוק ויצטרכו לחלל שבת (רע"א).

(ז) ממתינים לו עד שיבריא – דמשום צער וחולי כל שהוא משהין אותו למול עד שיבריא כדי שלא יבא לידי סכנה, דכל תינוק שהוא מצטער בין מחמת חולי בין מחמת ד"א אין מוהלין אותו עד שיבריא (ש"ך).

² מיני פירות או אפילו פת בכביצה שרי (משנה ברורה סקט"ז). אמנם שם מדובר חצי שעה קודם הזמן, שונה מסי' תרנב. ועי' שם (מ"ב סי' תרנב סק"ז) שמחמיר בטעמיה בענין לולב.

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

- (ח) כאב גדול כו' – היינו באופן שנתבאר באו"ח (סי' שכח ס"ט)³ (ש"ך).
- (ג) אנדרוגינוס (ט) ומי שיש לו שתי ערלות (י) ויוצא דופן, נימולים לשמונה (יא):
- (ט) אנדרוגינוס כו' – ע"ל (סי' רסו ס"י) (ש"ך), תינוק שיש לו אבר כנקבה, וגם יש לו בשר ארוך הנדמה לגיד במקצת צורתו, אינו זכרות, שאינו אלא סרח העודף מבשר הצומח מהגוף, שמצוי גם במקומות אחרים שבגוף. ולא מחמת שיש לו תואר חיצוני בדמיון מה לגיד הזכר, יחשב לזכרות, כל שאין לו כלי ההולדה, ואינו מוציא מי רגלים, לכן הרי הוא כמו שאינו, וכל אנדרוגינוס היינו שיש לו גם כלי זכרות וגם נקבות, ושניהם פועלים, וכן נידון כזכר ונקבה (פ"ת * יעב"ץ).
- (י) שתי ערלות – פי' שני עורות זה ע"ז וי"א ב' גידים (ט"ז, ש"ך).
- (יא) נימולים לשמונה – וכן בטומטום שנקרע ונמצא זכר חשבינן מיום הלידה אמנם אין חיוב לקרוע ולמולו (רע"א).
- (ד) נולד בין השמשות (יב), מונים לו מהלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור (יג) מבעוד יום, או ששמעו אותו בוכה, אפילו נולד אחר כמה ימים, מונה לו ח' ימים מיום שיצא ראשו או מיום ששמעו אותו בוכה (יד). הנה: וי"א דוקא בסתם, אבל אם לאומרת דהתינוק היה מונח צטטנה כמו צשאר פעמים, ולא היה לה חצלי לידה כלל, אף על פי ששמעו בוכה מונח לו מיום הלידה, דאע"ג ללא שכיח שיצבה כלל הולדת הראש חוץ לפרוזדור, מ"מ האם נאמנת (טו) לומר שהיה מונח כמו צשאר פעמים וזכה: (יב) בין השמשות כו' – ע"ל (סי' רסו ס"ט) (ש"ך).
- (יג) חוץ לפרוזדור – פי' לאויר העולם, וכאן מדובר אפילו שחזר הראש לתוך הרחם ואף שהוא בפנים מטמא כיון שיצא הראש לאויר עולם אף שחזר הוי כילוד, אמנם כל שאמו אומרת שברי לה שלא יצא דנאמנת ולא החיה (פ"ת * פנ"מ), ועי' סד"ט [הוב"ד לקמן סי' רסו ס"ח סק"י (יח)] (פ"ת).
- (יד) בוכה – וכן עושה שום מעשה בפיו דלעולם כ"ז שהוא במעי אמו פיו סתום (רע"א), עיין מ"ש לעיל (סי' קצד סק"ט?), ומשם נלמד לענין זה דאם היתה ישנה ושמעו קול הולד בוכה לא אמרינן דחשוב כילוד לקולא ואם אירע יום הח' בשבת אין מוהלין אותו דאמרינן אילו הוציא ראשו אגב צערה היתה מתערה ומסתמא לא הוציא ראשו ואף דרוב ולדות אין בוכים קודם הוצאת הראש מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ואף בחול יש לומר ג"כ דאין למול עד שמיני ללידתו ממש (פ"ת).
- (טו) האם נאמנת כו' – דאי היה חוץ לפרוזדור היתה מקשה לילד מיד (ש"ך).
- (ה) אם נולד כשהיו נראים ברקיע כוכבים קטנים מאוד (זו), יש לסמוך על הכוכבים לספק למול למחרת, כיון שלא היה לא שבת ולא יום טוב, ואף על פי שהיה הרקיע מזהיר כעין אורה של יום:
- (טז) כוכבים קטנים מאד כו' – דוקא משום שהם קטנים מאד אין לסמוך עליהם למול בשבת, אבל כוכבים בינונים בסעיף שאח"ז יש לסמוך עליהם למול אפי' בשבת (ש"ך), עיין ש"ך, עי' מג"א (סי' תקסב ס"א) שקטנים לא מהני, ע"כ, וטעות הוא בידו, כמש"כ הש"ך כאן, אלא בקטנים אפילו א' מספיק (פ"ת).
- (ו) אם לאלתר כשהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור נראו ג' כוכבים בינונים, יש לסמוך עליהם שהוא לילה, אפילו הוא למחר שבת. אבל אם שהו אחר כך, אם לפי השיהוי נראה
- ³ ז"ל: החושש בעינו או בעינו ויש בו ציר, או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הכאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו רירא ותחלת אוכלא (פי' תחלת חולי), מחללין עליו את השבת. מ"ב: בעינו וכו' – ואף על גב דמשום סכנת אבר אין מחללין באיסור דאורייתא לכו"ע וכדלקמן בס"ז עין שאני דשורייקי דעינא בליבא תליא ואיכא סכנת נפש. רירא – בגמרא משמע דה"ה קידחא וכן איתא ברמב"ם וכלבנו. חלת חולי – וכן באמצע המחלה אבל בסוף חולי שכבר תש מחלתו ליכא סכנתא ע"י סימנים הללו וכ"ש כשרוצה לעשות רפואה כדי להגביר אור עינו דבדואי אין מחללין משום זה.
- ⁴ עי' שם בפמ"ג שמגיה בדברי המג"א ש"גדולים" לא מהני. וכן הוא במ"ב שם, ועיי"ש במ"ב: והנה בסימן רצ"ג לענין מוצאי שבת פסק השו"ע דאין לעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים ורצופים והוא משום חומרא דשבת וה"ה לענין מוצאי יוה"כ.

Commented [O1]: ע

י"ש"ך ועיקר אי מהני כוכבים בינונים כ"ש כוכבים קטנים אבל כיון דהרקיע מזהיר מש"ה איכא ספיקא (רע"א) – מוסיף משהו? וזה גם מובא בפ"ת?

Commented [O2]: א

ח"כ היעב"ץ כותב וכ"ש שנים???

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

להם שהיה יום בהוצאת הראש, אין להם אלא מה שעניניהם רואות ויהא נימול לשמונה, אפילו אם יארע בשבת:

(ז) אין דבר זה תלוי בתפלה, אם התפללו מבעוד יום, לא להקל ולא להחמיר:

סימן רסג - ילד שהוא אדום או ירוק, ומי שבניו מתים מחמת מילה, ובו ה' סעיפים:
(א) קמן שהוא ירוק(א), סימן שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויחזור מראהו כמראה שאר הקטנים. וכן אם נמצא אדום, סימן שלא נבלע דמו באבריו, אלא בין עור לבשר, ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. וצריך ליוהר מאד באלו הדברים, שאין מלין ולד(ב) שיש בו חשש חולי, דסכנת נפשות דוחה את הכל, שאפשר לו למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל לעולם:

(א) שהוא ירוק - תינוק שלא קשרו את הטבור כראוי ויצא ממנו דם הרבה, אין למולו עד שיתחזק ויבוא לו דם אחר, וכל מין ירוק בכלל כזהב או ככרתי או כעין הכחול (פ"ת).

(ב) שאין מלין ולד כו' - כדלעיל (סי' רסב סק"ד ?) (ש"ך).

(ב) אשה שמלה בנה(ג) ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחוד(ד), ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה(ה), לא שנה מבעל אחד או משנים, ולא תמול השלישי(ו) אלא תמתין לו עד שיגדל ויתחזק כחוד(ז), והוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומתו מחמת מילה, לא ימול השלישי, בין שהיו לו מאשה אחת בין משתים. (ויש חולקין וסבירא להו ללא שייך צאיס רק צאסה(ח), ונראה דספק נפשות(ט) להקל):

(ג) שמלה את בנה כו' - כלומר שנתנה למול את בנה (ש"ך).

(ד) שהכשילה כחו - כלומר שנראה שהמילה הכשילה כחו (ש"ך), כל שלא הבריא אחר המילה ומת מיקרי מחמת מילה (פ"ת).

(ה) שבני' מתי' מ' מילה - ואפילו אם בילד השלישי הוא ירוק או אדום אין מלין אותו ולא תולי' שהראשונים מתו מחמת שלא נבלע בהם דמן, דלא סמכי' על זה במקום ספק סכנה (רע"א).

(ו) השלישי - ואם מלה הג' וחי אפשר דנתבטל החזקה קמייא ותמול מכאן ולהבא (רע"א), לא דוקא השלישי אלא ה"ה רביעי וחמישי (פ"ת).

(ז) שיגדל ויתחזק כחו - בהגמרא לא נאמר אלא שלישי לא תמול, והרמב"ם [שהוא מקור לדברי השו"ע] הוסיף "להמתין עד שיגדל". ומשמע דלכשיגדל ויתחזק כחו מחויב למול את עצמו. ואין לו טענה שירא פן ימות גם הוא כאחיו כי החזקה לא היתה אלא בקטנים שכחם חלוש. ולפ"ז כשמוזכר ערל, אי כשמתו אחיו מחמת מילה ישראל מעלי' הוא. ע"כ היינו או שמתו אחיו מחמת מילה שהיתה בגדלותם, או דהוא ערל אף שהוא גדול איירי שעדיין לא נתחזק כחו, אמנם י"א דאפילו כי מתו אחיו הקטנים שנימולו לשמנה אם הציצו בהם בשעת מילה וראו דאיבלע דמם. אף כשהם גדולים פטורים מטענת יראת המיתה. ובדעת הי"א צ"ע היום שנתפרסם הדין (&) שלא מהלינן תינוק אדום או ירוק מ"מ אין למדין גדול מקטן מטעם שמא לא הציץ בו יפה יפה, וצ"ע (ב"מ), תינוק בן שלש שנים שעדיין לא נימול מחמת שמתו אחיו מחמת מילה ביום ח', אם התינוק הזה רואים בו שהוא בריא וחזק כדרך שאר כל בני ג' שנים וגם מראה פניו צהובות ולא ירוקות ימולו אותו וטוב להשגיח שיהיה בזמן שהיום הוא זך האויר וכדאי הוא מצות מילה שתגן שלא יזיק לו כלל (פ"ת).

(ח) רק באשה - לפי שהדם בא מן האשה (ט"ז), ועיקר שזה תלוי רק באשה ולא באיש, אפילו שזה במקום של ספק נפשות (פ"ת * ב"ח).

(ט) דספק נפשות - איש ואשה שמלו בניהן א' וב' ומתו מחמת מילה וגירש האיש את אשתו ונישאו לאחרים ויולדו להם בנים אסור למולם דחמירא סכנתא מאיסורא (ש"ך).

(ג) והוא הדין אם אשה מלה(י) בנה ומת מחמת מילה וגם אחותה מלה בנה ומת מחמת מילה, שאר האחיות(יא) לא ימולו בניהן אלא ימתינו עד שיגדלו ויתחזק כחם:

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(י) אם אשה מלה - י"א בחשש אחיות בב' זימני הוי חזקה, וי"א דגם באחיות צריך ג' פעמים, ועיקר כצד הראשון (ב"מ), עי' אה"ע (סי' ב ס"ז)⁵ (פ"ת).
(יא) שאר האחיות - לא שנה אחיות מן האב או מן האם (פ"ת).
(ד) נולד כשהוא מהול, צריך להטיף (יב) ממנו דם ברית. ומיהו בנחת. וצריכה מילתא למבדקה יפה (יג) יפה בידים ובמראית עינים, ולא בפרזולא, דלא לעייק ליה, ורואים ונוהרים היאך מלין אותו. וממתינים לו הרבה ואין חוששין ליום שמיני, שלא יביאוהו לידי סכנה:

(יב) צריך להטיף וכו' - ואין מברכין על המילה אא"כ נראית לו ערלה כבושה, אם היה ודאי ערלה כבושה היה דוחה שבת א"כ עכשיו דאינו ודאי אלא נראית לו וקרוב לודאי שהיא ערלה כבושה אף על גב דאינה דוחה שבת מ"מ צריך לברך "על הטפת דם ברית", וע"ל (סי' רסב סק"ז?) (ש"ך), וי"א שהטפת דם ברית היא מצוה בפני עצמה ונ"מ לאכול בתרומה, שאם זה מצד ספק ערלה כבושה אסור לאכול בתרומה (פ"ת * משנ"י).
(יג) למבדקה יפה - פי' שמא יש שם ערלה כבושה, דהיינו שהעור נדבק מאד בבשר, ומ"ש ולא "בפרזולא" אבדיקה קאי שלא תהיה בברזל (ט"ז וש"ך), אלא שהבדיקה תהיה בנחת בידים במראית עינים (ש"ך).

(ה) תינוק שמת קודם שיגיע (יד) להיות בן שמונה, מלין אותו על קברו (טו) בצור או בקנה ואין מברכין על המילה. אבל משימים לו שם, לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים. הגה: ואין עושין (טז) כן אפילו ב"ט שני של גלויות, דאסור לקבור ציוס טוב הגפלים, דאפילו לטלטלו אסור. ואסור למוול עובד כוכבים (יז) (יח) שלא לשם גרות, אפילו בחול:

(יד) קודם שיגיע כו' - כלומר קודם שנימול וה"ה הגיע לבן ח', אלא שלא נימול בחיים מחמת איזה סיבה (ש"ך), אם הוא איזה ימים אחר מותו אין לפתוח הקבר שלא לראות בנוול⁶ וי"א דאף אחר זמן אחר מותו פותחין. ואם אירע שלא קברו את הנפל עד שמתה גם היולדת וקברו את הנפל עמה על יד ימינה ושכחו למול את הנפל אין פותחין את הקבר אבל קורין לו שם (פ"ת).

(טו) מלין אותו על קברו - ואם שכחו וקברו אותו פותחין קברו כדי למולו (רע"א), וי"א לא מסתבר שלא יהיה שום עונש שמים על האדם קודם עשרים שנה ונמצא עולם הפקר וירצח את רעהו כשלא יהיו שם עדים וינאף ויעשה כל תועבות השם. ולדעתי הכונה שבעה"ז אין הקדוש ברוך הוא עונשו בחייו קודם עשרים שנה אבל אחר מיתה כל מעשה אדם כל ימי חייו משהגיע לכלל דעת אפילו לעונות הפעוטות כשכבר יודע שהיא עבירה צריך לסבול כפי מעשיו. ואמנם כל זה בקטן שהגיע עכ"פ קצת לכלל דעת ושייך בו עשיית מצות ועשיית עבירות אבל קטן בן שנה או שתים ושלש לא שייך בו שום עונש כלל ולא שייך בו חרדת הדין, אך לפי דעת המקובלים וכן הסכימו גם המחברים שיש גלגול נשמות אם כן בכל קטן שייך חרדת הדין על מעשיו בגלגול ראשון וניוול שייך בכל קטן ולכן לדעתי אם הוא תיכף סמוך לקבורתו שודאי עדיין לא נתנוול יש לפתוח הקבר למולו שממ"צ אם לא היה מגולגל א"כ אין בו חרדת הדין ואם כבר היה מגולגל ועתיד עכ"פ לקום בתח"ה אם

⁵ ז"ל: לא ישא אדם אשה לא ממשפחת מצורעין ולא ממשפחת נכפין, והוא שהוחזק שלשה פעמים שיבואו בניהם לידי כן. וז"ל מאיר העזר: והוא שהוחזק ג' פעמים שיבואו בניהם כו' - ולכו"ע מודה שאין לחוש במשפחה פחות מג' פעמים (ח"מ), וי"א ב' פעמים גם כן בכלל זה (בה"ט), וי"א שזה דווקא שיש ב' אחיות כך, אז האחות השלישית לא ישא, ועיין לקמן (סי' קנד ס"ב) (פ"ת), וי"א שזה רק בספק נפשות, ובזה אשה אחת או אחיות דין אחת להם, אבל כאן שזה לא לענין נפשות, אז רק בג' הוי חזקה (פ"ת * עצי ארזים).

⁶ עי' לקמן סי' שסג ס"ז: (ז) אסור לפתוח הקבר אחר שנסתם הגולל, אפילו אם עוררים היורשים לפתחו כדי לבדוק אם הביא שתי שערות:

מאיר הדעה: לפתוח הקבר - שני מתים שנקברו ושכחו בכ"א להלביש מלבוש א' מן המנהג לתכריכי מתים ומת אחד היה יותר מבן כ' וא' פחות מכל' וצוה לפתוח קבר הקטן להלבישו מה שחסר מן הבגדים דבקטן ליכא חרדת הדין אבל הגדול אין לפתוח קברו מטעם חרדת אימת הדין. הרוג אחד שנמצא ולא ניכר בו שום צורת פנים ומתוך הבגדים והכתבים נראה שהוא בעל אשה אחת אשר יצא מביתו זה חצי שנה וקברו אותו ואח"כ באה האשה ואמרה שיש לבעלה סימנים מובהקים בגופו, אסור לפתוח קברו לראות אחר הסימנים שכל מה שהתיר היינו במקום שידועין בודאי שזהו המת אלא שנסתפקו אם הוא קטן אבל בנ"ד שמא הוא אחר והניוול בחנם אין להתיר (פ"ת).

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

לחיי עולם או ח"ו לדראון עכ"פ הערלה חרפה היא לו וטוב למולו. אבל אם הוא איזה ימים אחר מותו אין לפתוח הקבר שלא לראות בניוולו (רע"א * נוב"י).

(טז) ואין עושין כו' – עי' או"ח (סי' תקכו ס"י) [נפלים שנהגו להסיר ערלתן בצרור אבן או בקנה, אסור אפילו ב"ט שני של גליות. הגה: ואסור לקברו ב"ט, אלא מניחו עד למחר] (ש"ך), אפילו היכא דשרי לקוברו אין להסיר ערלתו. והנה בטעם הסרת ערלתו של קטן שמת קודם שנימול מצינו ב' טעמים. האחד מפני כבודו של קטן זה להסיר חרפתו ולתועלתו לעתיד שיבחין בקומו בתחיית המתים. ויש עוד טעם משום תקנת הפושעים [עי' ב"ר (פמ"ח ח' ח): א"ר לוי לעתיד לבא אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לתוכה ואותן שחטאו יותר מדאי מה עושה להם מעביר את הערלה מעל גבי תינוקות שמתו עד שלא מלו ונותנה עליהם ומורידן לגיהנם]. ונ"מ בין הטעמים הללו בתינוק שידוע שכלו חדשיו או שחי למ"ד יום שאז ודאי קבורתו מותר ביום טוב שני שהרי אינו נפל ומת קודם שנימול. שאם הטעם מפני כבודו של קטן א"כ מותר לימול ערלתו דכל שהוא מפני כבודו של מת מותר ביום טוב שני ולא גרע מלמיגז ליה אסא. אבל אם הוא רק לתועלת הפושעים א"כ לקטן זה אין שום נ"מ בהסרת הערלה רק לתועלת אחרים א"כ אסור לחתוך ערלתו ביום טוב אפילו יום טוב שני דדוקא לגבי מת שיווהו כחול אבל דבר זה אינו לתועלת המת הזה. ומעתה כיון דלדין מספקא לן אם הטעם מפני כבודו או לא הוי ליה ביום טוב שני ספיקא דרבנן ומותר. וכל זה בידוע שאינו נפל וא"כ קבורתו היום מצוה דאורייתא ואסור להלינו וממילא מותר לחתוך ערלתו. אבל אם מספקא לן אם הוא בן קיימא כגון שמת תוך שלשים א"כ יש ס"ס לאסור. חדא שמא הוא נפל וממילא אין מצוה לקוברו כלל וא"כ אין קבורתו דוחה יום טוב שני. ואת"ל אינו נפל ומותר לקברו מ"מ שמא טעם הסרת הערלה הוא רק מפני תקנת הפושעים ואינו לכבודו ואסור לחתוך ערלתו ביום טוב שני. וממילא הקבורה עצמה מותר ב"ט שני דהוי ליה ספיקא דרבנן לקולא ואדרבא להלינו אסור דשמא אינו נפל ואסור להלינו והוא ספק דאורייתא. אבל לחתוך ערלתו אסור דהוי ס"ס להחמיר. וזה דעת הב"ח שמביא המג"א בסי' תקכ"ו ס"ק כ'. אמנם דעת ד"מ שמביא המג"א שם להלינו עד למחר נלע"ד טעמו כיון שעכ"פ יצא לנו מזה לאסור להסיר ערלתו שוב מותר להלינו. ויש ס"ס להתיר להלינו. חדא שמא אינו בן קיימא ואין אסור בהלנתו ואפילו גוף קבורתו אינו מצוה. ואת"ל שהוא בן קיימא ואסור להלינו מ"מ שמא טעם המילה בשביל להסיר חרפתו וא"כ הלנתו למחר היא לכבודו להסיר חרפתו ומותר להלין המת לכבודו. ועוד שאפי' אם טעם הסרת ערלתו משום תקנת הפושעים מ"מ כיון שהוא לצורך שוב אין אסור להלינו (פ"ת * נוב"י).

(יז) ואסור למול לעובד כוכבים כו' – כיון שאמרינן דאברהם אבינו עומד ומבחיין מי הוא שנימול שאינו מניחו לגיהנם וזה שמל את העובד כוכבים מבטל סימן המילה בישראל: (ט"ז), וי"ח דלא אסור אלא משום רפואה ואסור בחינם, עי' לקמן (סי' רסח ס"ט) (ש"ך). וי"א דאם רואין שכוונתו לרפואה שרי בשכר ואין בו משום חתימת ברית כלל אבל בלא"ה

⁷ ז"ל המג"א: אסור אפי' וכו'. דאין מצוה לקבור נפל וא"כ אין י"ט נדחה לצורכי קבורתו ועוד דמה שנהגו להסירה אינו מנהג של תורה אלא מנהג בעלמא משום תקנות הפושעים וכו' [וכל] זה מיירי דידעי' בודאי שלא כלו לו חדשיו, דאל"כ קוברים אותו ב"ט וכו' משמע דס"ל דקוברין אותו ואין מוהלין אותו, ובד"מ כתב' דעכ"פ ימתין עד למחר וימול אותו אפי' גמרו שערו וצפרניו ומשמע דאם הוא אחר המיל' או שהי' נקבה מודה רמ"א דקוברין אותו ב"ט כמ"ש ס"ט ומ"ש ביו"ד (סי' רסג ס"ה) דאין קוברים הנפלים ב"ט מיירי בנפל ודאי וכו'.

וז"ל המ"ב: נפלים וכו' – נראה דלאו בנפלים ודאים קאמר דהא אינהו אסור לקוברם ביום טוב וא"כ בלאו הכי לא שייך למוהלן דהא מלין אותן על קברן וכמו שכתב המחבר ביו"ד (סי' רסג ס"ה) אלא אנפלים דסעיף ט' קאי שמחזקין להו לענין קבורה בחזקת בני קיימא ומטפלין בקבורתם ביום טוב ואפילו הכי לקיים המנהג למולן אין להתיר שאין זה מצרכי קבורה:

ואסור לקוברו – לפי מה שבארנו דברי המחבר אין דברי הרמ"א מדוקדקין כ"כ שהרי אהא דסעיף ט' לא פליג רמ"א אם לא משום דהמחבר סתם וקאמר נפלים ושלא לטעות דדוקא הערלה אין מסירין קמ"ל דמי שהוא בחזקת נפל גם לקוברו אסור. ועוד י"ל דגם בספק נפל כההיא דסעיף ט' דעת רמ"א שמוטב להניח קבורתו עד אחר יום טוב כדי שיסיר ערלתו לפני הקבורה ולא קוברין ספק נפל אלא במת לאחר שמלו אותו או בנפל נקבה וכן כתבו איזה אחרונים. מיהו בתינוק שלא מלו אותו מחמת חולי וכה"ג ומת לאחר שלשים בודאי קוברין אותו ביום טוב ומסירין אז גם ערלתו. ודע דיש מן אחרונים שחולקין אעיקר דיני דנפלים ולדידהו קבורת נפלים נמי מצוה ואם כן אפשר שיש עכ"פ להתיר ביום טוב שני על ידי עכ"ס ועיין בחכמת אדם כלל ק"ע ס"ז.

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

אסור אפילו בשכר משום שלא לחתום אות ברית קודש בבשרו, ויש עוד טעם לזה דלא יהא כי אם טלית מצוייצת שאין מוכרין לעובד כוכבים דחיישינן שיתלווה עם ישראל בדרך ואף שאין המילה נראית בכל פעם כמו טלית מ"מ חששא מיהא איכא כמו שהראה יוסף מילתו לאחיו אבל במל לשם מורנא לא חיישינן להכי בהיות טעמו נראה לרפואה (פ"ח).

(יח) שם - הגר"ם שמנהגן למול את עצמם אחר י"ג שנה י"א דמותר ומצוה לישראל למול אותם, וי"א דאסור, וכן עיקר (פ"ח).

סימן רסד – מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין, ובו ו' סעיפים:

(א) ⁶הכל כשרים למול(א), אפילו עבד אשה וקטן ⁷וערל ישראל(ב) שמתו אחיו מחמת מילה. ואם יש ישראל גדול(ג) שיודע למול, הוא קודם לכולם. (י"א דאשה(ד) לא תמול, וכן נוהגין להדר אחר איש). אבל עובד כוכבים(ה), אפילו הוא מהול, לא ימול כלל. ואם מל אין צריך לחזור(ו) ולמול פעם שנית. הגה: וי"א(ז) דחייבים לחזור ולהטות ממנו דם ברית. וכן עיקר. מומר לכל התורה כולה(ח), או שהוא מומר לערלות⁸, דינו כעובד כוכבים(ט). תינוק שהולכו למולו תוך ח', מפני הסכנה, אין חילוק(י) בין ישראל לעובד כוכבים, דכל תוך ח' לא מיקרי מילה. מיהו אם נשאלו לזיוני(יא) המעכצין המילה, או שכל ולא פרע, יגמור הישראל המילה לח' או לאחר שיתרפא. ויש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל ובעל ברית היותר טוב ודק. ואם נתנו לאחר, אסור לחזור בזיוצ. מיהו אם חזר בו, הוי חזרה(יג). ואין מועיל בזה קבול קנין(יד). אבל אם נשבע לו, כופין אותו שיקיים(טו). ואם נתנו לאחר ולא היה צעיר, והאב היה סבור שלא יהיה שם בזמן המילה ושלח אחר אחר וכתוך כך בא הראשון, ימהלנו הראשון, דודאי לא חזר מן הראשון. אשה אינה יכולה ליתן לאחר למול, דהרי אינה שייכה במלות למול את בנה(טז):

(א) למול - ועי' ש"ך (חו"מ סי' שפב ד"ה היה לו) דאינו רשאי ליתן למוהל אחר והעושה כן מבטל מ"ע, ולפי דבריו היכא דידע האב למול אסור לו להביא לאחר למול, הן החיתוך והן הפריעה, ויש חולקים (פ"ח), וי"א דאם אין האב יודע למול אין כאן דין שליחות כלל, ואין הלכות שליחות במוהל אלא עושה לדעת עצמו (פ"ח * בית אפרים).

(ב) וערל ישראל - פי' והוא קטן שא"א לו להיות נימול, אבל אם אפשר לו להיות נימול עכשיו, אף על פי שבקטנותו לא היה אפשרי, אין לו למול אחרים (ט"ז), אבל מתכוין להפר ברית לא (ש"ך), עי' ט"ז "והוא קטן", ואינו, שהרי אם עכשיו שהוא גדול מתיירא שמא ימות כאחיו כשימול את עצמו גם כן דינו דכשר (עי' דברי סי' ב סק"א ?) (נקח"כ), משמע דמומר לערלות אף שאינו להכעיס פסול למול וי"א דכל שאינו להכעיס כשר למול (רע"א)¹⁰, יש מח' אם מומר כשר למול ועיקר דקיימא לן כמ"ד המול ימול מומר מותר להמול, ודינו כאשה, אבל בודאי אם אפשר באחר אסור למומר למול. וזה שכתוב ברמ"א דמומר אסור למול, משום שסובר כמ"ד השני [ולפי זה צ"ל שאשה פסולה לרמ"א למול]. אבל מומר עושה שליח לכולי עלמא (רע"א * אבן העזר¹¹), אנדרוגינוס ספק וא"צ למול עצמו מן התורה, ולפ"ז אין לו למול אחרים דשמא זכר הוא, ואשה שונה שהיא כאילו נימול, וממעט התורה המול ימול כה"ג, ואפשר שאנדרוגינוס חיי בלמול את עצמו מן התורה וצ"ע (פ"ח * תיבת גמא).

(ג) ואם יש ישראל גדול - אפילו אם התחילו אלו למול בעוד שלא היה שם גדול וכשהתחילו למול בא גדול שיודע למול מחוייבים להפסיק באמצע החיתוך ויגמור הגדול. וכל הפסולים למול אם לא גמרו החיתוך רק התחילו לחתוך וגומר הכשר למול, מותר (פ"ח).

(ד) וי"א דאשה כו' - פי' דאשה פסולה למול כמו גוי (ט"ז), צ"ע בדבר שכן גם להמחבר ישראל גדול קודם לכולם ולכן נוהגין להדר אחר איש, ואם כדברי הט"ז, שאשה פסולה, וזה אפילו במקום שאין איש בכלל במקום, לא שייך בזה לומר "וכן נוהגים" דדבר שאינו

⁸ עי' לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.**

⁹ עי' לעיל סי' רסג סק"ז(ז).

¹⁰ וכי הוא לא סותר את דבריו לקמן סק"ט(ט).

¹¹ עי' עוד דבריו לקמן סק"ח(ח), וצ"ע אם נצרך אחרי מה שכתוב שם.

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' - סי' רסט')

מצוי אין בו מנהג וכן"ל (סי' קצ סק"ג?), ועוד אפילו נהגו כך היינו משום שאין הנשים יודעות למול וצריך עיון (ש"ך), וי"א ששיטת הרמ"א שאין האשה חייבת לחזור אחרי מוהל למול את בנה (רע"א * בית יעקב), אשה אינה בכלל חיוב מצות עשה של האב אבל אכתי י"ל דהיא בכלל ברית הם בכלל מצות המול לכם כל זכר כמו כל ישראלים, וראי' לזה מדכתב השו"ע דאשה כשירה למול ולא כתב דלא תברך כמ"ש באו"ח (סי' תקפט ס"ו) דלא יברכו הנשים על מ"ע שהזמן גרמא והטעם משום שאינה יכולה לומר וציונו, ומטעם זה מזכירים ברי תבברכת המזון, ומש"כ ברמ"א היא רק מנהג ולא שייך אלא לכתחילה, ובוה גם המחבר מודה דלכתחילה יש להדר אחר איש, אבל לרמ"א מברכת כאינה מצוה ועושה (פ"ת * ספר המקנה).

(ה) אבל עובד כוכבים – י"א דבני קטורה אף בזה"ז חייבין במילה, וכשרים הם למול, ויש חולקים שאין צד שהם כשרים למול ולא קיים במחלוקת, ועיין מ"ש לעיל (סי' רסג סק"ט?) (פ"ת).

(ו) אין צריך לחזור כו' – דלא מצינו בתורה מילה לשמה (ט"ז),

(ז) וי"א כו' – גם הסברא הראשונה מודה בזה (ש"ך), ועיקר דאין צריך לחזור ולהטיף דם ברית (פ"ת).

(ח) לכל התורה כו' – י"א דמומר שהוא נימול כשר למול לדעת השו"ע, והוא לשיטתו שאשה כשרה למול, אבל לרמ"א שאשה פסולה, אז מומר אינו בן ברית, אבל מומר יותר טוב למול מאשר אשה לרמ"א (פ"ת), וי"א מומר לע"ז הוה שפיר בעל ברית מילה עכ"פ שהרי הוא נימול עכ"פ ונהי בברית תורה ליתא מ"מ בברית מילה איתא ולא אמיצט מואתה את בריתי תשמור וההיפך באשה דאיתא בברית קיום מצות התורה וליתא בברית מילה, ודלא כ"א הקודם (פ"ת).

(ט) דינו כעובד כוכבים – לענין מילה דינו כעובד כוכבים אבל לשאר דברים מומר לערלות לא הוי כעובד כוכבים דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה כדלעיל (סי' צ ס"ז? וסי' קיט ס"ז?) (ש"ך), קשים דברי הרמ"א, ולא רק במומר לתיאבון שכשר למול, דאינו רוצה למול דחושש לצער, אלא אפילו להכעיס הוא כשר¹², וממילא למה דקיי"ל (&) דאשה כשירה למול, ואם מלה אין צריך להטיף דם ברית, ממילא הוא הדין במומר לערלות, ואפילו שהרמ"א כתב "דאשה לא תמול", מ"מ מדכתב עלה וכן נוהגין להדר אחר איש, משמע דמיחוש הוא דחיישינן לכך ובדרך הידור, אבל מעיקר הדין כשירה למול, ואף במומר לכל התורה כולה כשר, כיון דמצווה בכך ואם ירצה ישמור מקרי בכלל שמירת הברית, ואם כן ממילא מוכח דמקרי גם כן כמאן דמהילי, עכ"פ בדיעבד במל דעת השו"ע דאפילו בעובד כוכבים אין צריך להטיף דם ברית יש לסמוך עכ"פ ע"ז במומר ואפשר דגם הרמ"א מדלא כתב תחלה מומר לכל התורה דינו כעובד כוכבים ואח"כ וי"א דחייבים לחזור ולהטיף דם ברית אפשר דלא מכרעה להרמ"א כן במומר ומ"ש דינו כעובד כוכבים היינו במה דעובד כוכבים לכ"ע פסול אבל לענין עבר ומל לא רצ"ע (רע"א)¹³.

(י) אין חילוק כו' – כלומר ואפי' עובד כוכבים יכול למולו תוך ח' (ש"ך).

¹² עי' לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.**

¹³ עיי"ש עוד ברע"א: יש א' בעיר שמפורסם למחלל שבת בפרהסיא, והוא מוהל מומחה ורובם מכבדים אותו למול ביניהם, אם הוא כשר למול, וכן אותן שנימולו על ידו אם צריכים הטפת דם ברית. במה שמפורסם שמחלל שבת בפרהסיא אפשר ע"י שיש לו חנות פתוחה לישא וליתן בשבת, וכן נוסע לדרך ביום השבת, ובאלו דהוי רק אסורי דרבנן לא הוי מומר לכל התורה, ואף דביושב בחנות אפשר דכותב ג"כ, וכן בהולכי דרך בסוסים אפשר ששותין טוטין, מ"מ מי אמר שעושה כן בפני עשרה מישראל ואם עושה כן עם חברים כמוהו מספר י' אנשים וכולם יחד מחללים שבת מי יעיד ע"ז? הלא כולם פסולי עדות, ואף אם עמהם ב' כשירים שרואים מעשיהם מ"מ אם נדון לכל א' בכלל מחללי שבת בפרהסיא, ממילא חביריו מומרים לחלל שבת פרהסיא, ולא נעשה בפני עשרה ישראלים כשירים דנראה דבפני י' מומרים לכל התורה שאין זה בכלל פרהסיא עשרה ישראל, ולזה ראוי לירא ד' שלא לכבד לאיש כזה למול בנו, אבל למחות דלא ימול אם אין מוהל אחר בעיר או באיזה ענין דחק, לא כמש"ל דאפי' במשומד דבכה"ג כשר למול ואפשר דלענין מחללי שבת בפרהסיא מקרי דחק שלא לעשות ריבות וקטטות ועכ"פ אין מהחיוב לחקור ולברר אם חילל שבת במלאכה דאורייתא בפני י' מישראל.

¹⁴ וכן בלילה?

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(יא)מיהו אם נשאר ציצין כו' - פי' דאם נשאר ציצין כו' צריך שיגמור כהלכתו, דהיינו ליטול הציצין או לפרוע, אבל היכא דלא נשאר כלום, צריך להטיף דם ברית, דמילה דתוך ח' אף שהיה על ידי ישראל לא חשיב מילה כלל, אבל אין רוצה לומר דאם לא נשאר ציצין כו' דאין צריך אפילו להטיף, דהא תוך ח' לא מיקרי מילה, ועי' לעיל (סי' רסב סק"ב?) (ש"ך), וי"א שאין צריך להטיף ממנו דם ברית, משום שנתבטל המצוה, ולא משום שקיים המצוה בדיעבד (פ"ת * ש"א).

(יב) אסור לחזור בו - משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע, אם הוא בענין שנודמן לו אחר כך מוהל שהוא אוהבו או צדיק, ואנן סהדי דאלו היה שם בשעה שנתן להראשון למול, היה נותן לזה, אין כאן משום דבר כזב, ומותר לחזור בו ומכל מקום אם נשבע להראשון לא סמכין על סברא זאת אם לא שיתירו לו השבועה ומיהו היתר מהני¹⁵ (ט"ז), עי' ט"ז כאן וסק"ט) מי שנולד לו בן וכיבד לאחד להיות מוהל וגם תקע לו כפו ע"ז לבל יחזור בו, שהמוהל חשש שיתן לאחר ידוע לשניהם, והמוהל דר בריחוק מקום ונסע ממקומו ובא ביום המילה לבהכ"נ לקיים מצותו ובעל הברית חזר בו ביני וביני, יש כאן מחוסר אמנה ואם נשבע אין היתר. ועוד הרי נשבע ע"ד חבירו והרי המוהל נתן כסף על זה, אין היתר לשבועה זו כ"א מרצון המוהל לצד א' (עי' ש"ך סי' רכח סק"מ?), ועי' דברי שם סק"י), ועוד הרי תקיעת כף כריתות ברית וחמורה משבועה ואין להתיר כ"כ בנקל. ועוד תינתן אם היה מודיע זה להמוהל יום או יומים קודם ולא גרם לו הוצאה וכליו זמן ליסע ממקומו כו' ותו אפילו היה דר פה בעיר ולא הגיד לו טרם יומו וזה היה מתבייש ברבים אחר שעלה איך ירד (פ"ת), שני מוהלים שנתכבדו למול אחד לחתוך ואחד לפרוע, יכול לומר אחד לחבירו, נטיל גורל בינינו או אני אזכה בכל המצוה או אתה ולא הוי ביזוי מצוה, אף על גב דאפשר שיפסיד גם חצי המצוה, מכל מקום מצי לומר דבעי למיעבד כל המצוה (פ"ת).

[03] Commented: נ
כן המוהל נתן הכסף

[04] Commented: ה
רי עיקר דברי הפ"ת
מדברים שמי שהתיר לו
השבועה לא טבו עשה,
א' הרי הוא כבר עבר על
השבועה, ואין מקום
להתירו, ועודו עי' &
שצריך לשלם לו על
הוצאתו

(יג) חזר בו הוי חזרה - אם רגיל כבר ליתן לו המצוה וגם נדר לו ליתן לו לכ"ע א"י לחזור דהוי כמו אסטימתא, אא"כ נדר לו קודם שנולד הולד (רע"א), וזה אף דלא נתן להדיא להראשון אלא שהיה רגיל למול את בניו (רע"א).

(יד) ואין מועיל בזה קנין - דקנין דברים הוא ואינו חל (ט"ז, וש"ך), היינו שהב"ד לא יוכלו לכופו אבל מ"מ יש בו משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע (ש"ך), אחיו של הילד קודם להאפטרופס [לבחור המוהל כאשר ההורים מתו, מטעם אומדנא דדעת האב, ואפילו שכבר מת האב קודם לידת בנו הקטן, עכ"ז זכה במילת בנו, כדי שנאמר שיזכה בה מי שדעת האב קרובה אצלו מכח האב, אם כן, פשוט שהאח הגדול זוכה במצות מילת אחיו והוא קודם לכל אדם כיון שהוא ירא שמים (חכ"צ)], וה"ה קרוב אחר. אם הוא מתנה בעודה מעוברת יכול לחזור (פ"ת), י"א דסיטומתא מהני גם בדבר שלא בא לעולם אם המנהג כך, וכל שכן דמועיל באסמכתא, שהרי הטעם שלא קנה משום שלא סומך דעתו, ומכיון שנהגו כך סומך דעתו וקונה. וכן מי שנדר לאחד לתת לו למול את בנו, מועיל מטעם סיטומתא שכן נהגו (פ"ת * פ"ת).

[05] Commented: ל
הביא שיטת המרדכי
שזה כן קנה משום
סיטומתא אם זה
המנהג?

(טו) היו כופין אותו שיקיים - מכל מקום אם יש לו היתר על השבועה, יכול להתיר שבועתו על ידי שלשה כשאר היתר שבועות (ט"ז), ראובן לא היה בביתו ואשתו ילדה זכר, ויעקב אביו של ראובן כבד את שמעון למול את נכדו וקודם יום המילה בא ראובן בעל הברית ובא לוי המוהל ותבע לו מאחר שנתן לו תקיעת כף בפועל, שאם יוליד אשתו זכר, שיהא הוא המוהל, ותבע לו. ואבי הילד מודה לו שדבריו כנים [והסביר שנתן לו ת"כ על כך לפי שזה המוהל היה רבו ושדכן שלון אך טוען כיון שלא היה בביתו בשעת לידת בנו ואביו כבר כבד לאחר למול אינו רוצה לסתור רצון אביו. יש התרה לשבועה זו, אף על גב דאין פותחין בכבוד אביו (כנ"ל סי' רכח סי"א) מ"מ יש לו היתר ע"י חרטה. אכן צ"ע מצד א' הא הוי כנשבע ע"ד חבירו לתועלתו דאין לו היתר שלא כרצונו (עי' סי' רכח ס"כ {אולי כא' @}), אף על גב דאין זה נודר בשביל טובה ממש שעשה לו אף על פי שהיה רבו ושדכן שלו, מ"מ אין זה טובה, כיון שבא בשכרו, שהרי קיבל הימנו שכר לימוד ושדכנות שלו, ותו דלא מקרי בשביל טובה, אלא דוקא כשמקבל טובה מחמת נדרו, מ"מ הוי כנודר אף בלא טובה לדעת חבירו ד"א (סי' רכח ס"כ) אין לו התרה שלא כרצונו ושלא מדעתו

¹⁵ מיהו אם נתן תקיעת כף, דהוי כשבועה, אינו יכול לחזור בו, ללא דעת חבירו כנ"ל (סי' רכח ס"כ), ואין המוהל יכול למחוק ולומר הרי כאילו התקבלתי, שזה רק בפרעון, ולא בתשלום ולא במצוה משום ביזוי המצוה (עי' לעיל סי' רלב ס"כ) (שב"י ח"ב סי' פ).

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(עיי"ש ש"ך סק"ד, **Error! Reference source not found.**) מ"מ לדבר מצוה יש לו התרה, ועיקר דיש לו התרה, דמסתמא נחא להו בהתרה, ועוד דאין זה דבר מצוה דכבוד רבו עדיף מכבוד אביו ואף אם המוהל רוצה למחול אסור הוא לו דהוי כממאס במצוה זו ומה"ט אפשר דאין יכול לומר כאלו התקבלתי, דדווקא בפרעון יכול לומר כאלו התקבלתי, ולכן יש למול המוהל שנתן לו אביו הת"כ (ב"מ * שבו"י).

(טז) דהרי אינה שייכה במצות למול את בנה - כדלעיל (סי' רסא ס"ז) (ש"ך).

(ב) בכל מלין, ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת, חוץ מבקרומית של קנה, לפי שקסמים נתזים ממנו ויבא לידי כרות שפכה. ומצוה מן המובחר למול בברזל, בין בסכין בין במספרים, ונהגו למול בסכין: @NO MB

(ג) כיצד מלין, חותכין את הערלה, כל העור החופה העטרה, עד שתתגלה העטרה(יז), ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור, בצפורן, ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה, ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים, כדי שלא יבא לידי סכנה. וכל מוהל שאינו מוצץ, מעבירין אותו. ואחר שמצץ נותן עליה אספלגית או רטיה או אבק סמים העוצרים הדם. הגה: ויהיה נזהר, אם יש לאספלגית שפה, שיהפכו לחוץ ולא לפנים, שלא לדבק במכה ויבא לידי סכנה:

(יז) עד שתתגלה העטרה - יש מחלוקת איזה מיקרי עטרה אם הבשר אשר בראש הגיד כולו או אם הוא לבד החוט הסובב אשר בין אותו הבשר והגיד ומסיק לענין מצות מילה צריך לגלות שניהם רוב הבשר ורוב חוט הסובב (ט"ז), יש מוהלים שאין חותכים רק מעט מעור הערלה ומתקנין זה ע"י הפריעה וצ"ע מניין להם זה דמשמע בש"ע דלא מהני זה רק שצריך לחתוך כל העור (פ"ת).

(ד) מל ולא פרע, כאילו לא מל: @NO MB

(ה) יש ציצים המעכבים המילה ויש שאינם מעכבים אותה. כיצד, אם נשאר מהעור(יח) עור החופה [אפילו] את רוב גובהה (של עטרה), אפילו במקום אחד(יט), וזה המעכב את המילה וכאילו לא נימול. ואם לא נשאר ממנו אלא מעט, ואינו חופה רוב גובהה של עטרה, אינו מעכב המילה. (ומ"מ) אם הוא בחול(כ), לכתחילה יכול כל הציצים הגדולים אף שאינם מעכבים:

(יח) כיצד אם נשאר מהעור - אף ציצין דפריעה מעכבין (ב"מ).

(יט) אפילו במקום אחד כו' - וכן הוא לקמן (סי' רסו ס"ב) ופירושו אפי' במקום אחד וכ"ש אם רוב גובהה חופה בכמה מקומות, ויותר נראה דצ"ל "אם נשאר מהעור עור החופה אפילו את רוב גובהה במקום אחד" ור"ל כ"ש רוב היקפה, אלא אפי' רוב גובהה במקום אחד, וכ"כ באו"ח (סי' שלא ס"ז)¹⁶ ואלו הן המעכבין בשר החופה אפילו רוב גובהה של עטרה במקום אחד. וכל שלא הורידם הרי הוא ערל כמות שהיה וצריך למולו שנית (ש"ך), עי' ש"ך ועיקר לא כדבריו, ו"עטרה" הוא רק החוט הגבוה בעצמו¹⁷, אבל הבשר שמשפע ויור דנקרא למטה מעטרה, כונתו שמכוסה העטרה מצד הגוף והולך לצד הקרקע עד רוב אותו גובה ומ"ש ובמקום אחד כונתו דל"ת דבעינן שיכסה מצד הגוף בכל ההיקף עד רוב הגובה שבכל ההיקף לכן פ"י דאפילו במקום אחד מההיקף כגון שהוא כעין רצועה דקה רחבה משהו וארכה עד רוב גובה העטרה מעכב את המילה (רע"א * תב"ש), צריך לגלות העטרה כולה שהוא הבשר הגבוה שבראש הגיד עד החריץ שבין הגיד להעטרה וצריך שלא ישייר מן עור הערלה ומן עור הפריעה אפי' כל שהוא כגרגר חרדל ופחות מזה וזהו נקרא ציץ שאינו מעכב המילה שאינו רשאי לחזור עליה בשבת ולרמב"ם גם בחול אינו צריך לחזור עליו ומ"מ מצוה מן המובחר איכא לנקות העטרה וברית הקדש מכל שהוא ערלה מאוסה אמנם אם ישתיר ברוב הקיפה של עטרה אפי' אינו עולה לגובה' של עטרה אלא חוט דק כחוט השערה מ"מ כיון שמקיף רוב הקיפה של עטרה הרי הוא ערל, וכן אם עולה ברוב גובה' של עטרה חוט דק שאינו מתרחב לרוחבה של עטרה אלא כחוט השערה הרי הוא ערל, ומי שאינו מתקן עצמו בזה מקרי מומר לערלות (פ"ת * חת"ס).

Commented [O6]: כ
ך הוא בשבו"ע לא
הבנתי מה הוא רצה
מזה?

Commented [O7]: ש
ורה זו לא הבנתי

Commented [O8]: ח
לש לבדוק מילה שלמה

¹⁶ ז"ל:

מ"ב:

¹⁷ עי' לעיל סק"ד(יז).

(כ) אם הוא בחול - ואם הוא בשבת ע"ל (סי' רסו ס"ב) (ש"ך), וי"א דהעיקר שאין צריך לחזור אפי' בחול על ציצין שא"מ לאחר שפירש ואע"פ שהרמ"א הביא דעת החולקים בתינוק חלש קצת אף על פי שאין בו משום סכנת נפשות אלא חשש חולי בעלמא, ראוי לסמוך ע"ז שלא לחזור על ציצין שאינם מעכבים את המילה אפילו בחול לאחר שפירש (פ"ת).

(ו) קטן שבשרו רך ומדולדל או שהוא בעל בשר הרבה עד שנראה כאילו אינו מהול, רואים אם בעת שמתקשה נראה מהול א"צ למול פעם שנית, ומ"מ משום מראית העין צריך לתקן ריבוי הבשר (כא) שמכאן ומכאן. ואם אינו נראה נימול בעת הקישוי, צריך לחתוך כל הבשר המדולדל עד שיהיה נראה כנימול בשעת קישוי. הגה: וא"ל שיהא נראה צעת קישוי רוב העטרה, הואיל ונימול פעם אחת כהוגן (כז) (כג), אפילו אינו נראה רק מיעוט העטרה שנמול סגי וא"ל למולו שנית. ומ"מ אם אפשר יתקן ע"י שימוך העור ויחנקנה לאחרונה ויקשרנה גם עד שתעמוד ולא תחזור למטה:

(כא) צריך לתקן ריבוי הבשר - פירוש ע"י שימוך העור כו' וכמ"ש ברמ"א, ואותה הג"ה היא פירוש לדברי השולחן ערוך שלפניה והטעם הוא דמן התורה כיון שנימול פעם אחת כהוגן שוב אין צריך למולו שנית אפילו אם אח"כ חזרה ונתכסה אפילו כולו אפילו בשעת קישוי אלא מדרבנן הוא דהצריכו למול שנית והיינו דוקא באם נראה עכשיו כערל לגמרי, אז צריך לחתוך העור המכסה, אבל אם נראה עכשיו מהול קצת אף ע"פ שלא נראה מן העטרה אלא בראשה כמו שליש אפילו כשמתקשה אין צריך לחתוך אחר כך כלום אלא מתקנו ע"י דחיקת העור לאחריה אבל מדברי השו"ע משמע דבעינן תיקון באיזמל מפני מראית עין (ט"ז), וי"א דדברי השו"ע הוא דהאי תיקון היינו שידחק העור מאחוריו, אבל בשעת מילה, אם היה בעל בשר, שאע"פ שמלו כהוגן, אם נראה כאלו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד, מתקנו ומשפע באיזמל באותו עובי, ואם מצד אחד נראה מהול כהוגן כל העטרה, ומצד השני סביב הגיד אינו נראה העטרה כלל, אין צריך לחזור ולמול, אלא יש לתקן כשיחזור העור לאחוריו (נק"ה"כ), אין צריך לחתוך כלום כיון שנראה נמול בעת הקישוי אלא שיש לתקנו דהיינו לטרוח עם הקטן ולדחוק העור לאחוריו ולקשור אותו שם סביב הגיד שלמעלה מן העטרה אם אפשר שתעמוד ולא תחזור למטה ואם אי אפשר בדרך זה אין צריך לחתוך כלום (ש"ך), עי' ש"ך, תינוק שכבר נימול כהלכתו מן התורה שאפילו לא היה נראה מהול כל עיקר אף כשמתקשה לא היה נקרא ערל רק מדרבנן. בזה נראה דאם נראה מהול קצת נראה מהול קרינן ביה אמנם תינוק שנולד מהול ולא נחתך עור העליון החופה רוב העטרה הרי הוא ממש כציצין המעכבין את המילה (רע"א * ב"ח)¹⁸, וכל השיעורין הנאמרים בתיקון הצריך מפני מראית העין בקישוי משערים ולא באבר שאינו מקושה, אמנם כל הצריך תיקון מדינא משערים באבר רך ודלא כש"ך (פ"ת * חת"ס).

(כב) הואיל ונימול פעם אחת כהוגן - כלומר ול"ד לדלעיל סעיף ה' דצריך שיהא רוב העטרה מגולה משום דהתם עדיין לא נימול כהלכתו, אבל הכא שכבר מהול כהלכתו מן התורה אפילו לא היה נראה מהול כל עיקר אף כשמתקשה לא היה נקרא ערל רק מדרבנן הואיל ונראה מהול רק בראש העטרה ולמטה קצת נראה מהול קרינן ביה (ש"ך).

(כג) שם - אם נולד מהול והטיפו ממנו דם ברית ואח"כ מכח שמנו נתרבה ונמשך העור למעלה ולא נראה כל העטרה אפי' אחר הקישוי, עכ"ז מן התורה אין חיוב רק הערלה בתולדה ולא מה שנמשך אח"כ אבל אם היה נולד מהול קצת ואחר כך נמשך העור, צריך לחתוך אותו, כיון שלא נימול שום פעם כראוי עדיין (ט"ז), וי"א דהיכא שנולד מהול אבל לא לגמרי שהעור חופה העטרה רוב גובהה או רוב היקפה אפי' כבר הטיפ ממנו דם ברית ביום ח' ללידתו, כיון שאחר כך אף כשמתקשה אינו נראה אלא מהול קצתו, שעדיין חופה רוב גובה עטרה או רוב היקפה, צריך למולו ולחתוך כל הבשר מכאן ומכאן עד שיהא נראה נימול לגמרי בעת קישוי, וזה שא"צ לחתוך כלום אלא כשנמולו תחלה כהלכתו, אבל זה שלא נימול כלל דינו כתינוק שנמול ויש ציצין החופין את רוב גובהה של העטרה דמעכבין את המילה, וי"א דמי שלא נימול תחלה כהלכתו צריך לחתוך הבשר עד שתהא העטרה מגולה אפילו שלא בשעת הקשוי וקשה דבריו וצ"ע (ש"ך), וי"א דבין שנולד מהול גמור בין שנולד מהול קצת שאע"פ שנמשך העור אח"כ שדינו כנימול כבר וא"צ שיהא

¹⁸ עי' לעיל סק"י(ט), ועי' ב"מ לקמן סי' רסה סק"י(טז).

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

נראה רוב העטרה אלא אפילו בנראה מיעוט העטרה סגי (פ"ת), נער בן ב' שנים שהיקף שלו כולו מכוסה אמנם הגובה כמעט כולו מגולה, הנה יש ספק אם עטרה היא הבשר בראש הגיד או החוט הגובה הסובב וזה ספק לשני הצדדים, וכאן שכל ההקף מכוסה הגם שהגובה רובו נראה זה ודאי ערל, אבל אם נימול בתחילה כראוי אין לחתוך משום חשש סכנה, אמנם זה רק אם יש עדות של מוהלים שנימול וגם נפרע כראוי, אבל אם אין מוהלים, וגם נראה מהול בשעת קישוי, ולא כשהוא באבר מת, סומכים על ספק ספיקא, ספק שנימול כראוי, ואפילו אם לא ספק שמא ההלכה כדברי האומר שזה מספיק אם נראה מהול בשעת קישוי (פ"ת), וכל ספק הוא לחומרא (פ"ת * חת"ס).

סימן רסה - סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית, ובו י"ג סעיפים:
(א) המל מברך(א): אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה(ב) לפריעה: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו(ג) בבריתו של אברהם אבינו. הגה: ואם אין אזי הבן(ד) אכל המילה, יש מי שאומר שאדם אחר מצדכ צרכה זו, להרי הבית דין מאזין למולו. ונוהגין שמי שתופס הנער מצדכ צרכה זו. וכן אם האב צכאן ואינו יודע לצדכ. האב והמוהל כשמצרכים, לריכים לעמוד(ה). אצל התופס הנער, כשמצדכ, נוהגים שיוצק ומצדכ. י"א שכל העם שהם אכל המילה יעמדו, שנאמר ויעמוד העם צברית (מלכים ב' כג ג). וכן נוהגין מלכד התופס הנער, שהוא יוצק. ואם אחרים עומדים שם, אומרים: בשם שהכנסתו(ו) לברית בן תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים(ז). ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם מברך על הכוס(ח): בורא פרי הגפן. ויש נוהגים ליטול הדם בידו, ומברך עליו, ולהריח, ואומר: בא"י אלהינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן(ט)(י) וכו'. ונוהגין שבשמניע(יא)(יב) לבדמיך חי, נותן מהיין באצבעו בפי התינוק. (וכשהמוהל מצדכ צרכה זו, כוחץ תחלה ידיו ופיו, כדי שיצדכ בנקיות):

(א) המל מברך - המל כשמברך צריך לכוין להוציא את הפורע והפורע צריך לכוין לצאת בברכתו (פ"ת).

(ב) בין חתיכת הערלה כו' - י"א לברך להכניסו קודם המילה דוקא כי להכניסו משמע להבא ועוד דצריך לברך בכל המצות עובר לעשייתן, ויש חולקים, ודוקא אם העושה המצוה הוא מברך אז צריך להיות עובר לעשייתן משא"כ כאן שנעשית על ידי אחר ויש אוסרים לברך עד לאחר המילה כיון שנעשית על ידי אחר וי"א דכיון שעושה הברכה קודם הפריעה הוה ג"כ עובר לעשייתה דמל ולא פרע כאילו לא מל ונראה שבזה יצא ידי שניהם כיון שאפשר בכך, אבל במקום שלא אפשר בזה, יעשה עובר לעשייתו וכנ"ל (סי' א ס"ז סק"ז), אבל האב המל את בנו יברך תחילה שתי הברכות דהיינו על המילה ולהכניסו ואחר כך יחתוך דאילו בין החיתוך לפריעה א"א לו כיון שהוא טרוד באמצע עשיית המצוה היאך יפסיק אז בברכה להכניס ותו דיש צער לתינוק שיפסיקו בין חיתוך ופריעה ויתמלא החיתוך דם ובדוחק ימצא הפריעה אח"כ (ט"ז וש"ך), מיהו אם בירך קודם חתיכת הערלה או אחר הפריעה יצא בדיעבד וא"צ לחזור ולברך (ש"ך).

(ג) להכניסו כו' - כשהאנוסים מוהלין עצמן מברך אקב"ו על המילה וגם אשר קדשנו במצותו וצונו להכנס בבריתו של אברהם אבינו (ש"ך), וכן אם לא מלו אביו שהוא מחויב למול את עצמו כשיגדיל מברך ג"כ להכנס (פ"ת).

(ד) ואם אין אבי הבן - יתום שרוצים להכניסו בברית של א"א ואבי אביו יהיה המוהל יברך הוא להכניסו שהוא יותר ראוי מן הסנדק (פ"ת).

(ה) כשמברכים צריכים לעמוד - וכן המילה עצמה צריכה להיות מעומד¹⁹. כשמביאין התינוק למולו צריכים לעמוד מפניהם (עי' בט"ז לקמן סי' שסא ס"ד)²⁰ (רע"א).

Commented [O10]: ב
שו"ע איתא להכניסו?

¹⁹ עי' אר"ח (סי' ח ס"א) שזה דרשת הסמ"ק והוא נוגע לעומר ציצית שופר ומילה (פמ"ג שם, ועי' ארוחות חיים שמביא גם לולב ועי' אבודרהם שמוסיף גם קידוש לבנה. וצ"ע גדול איזה רמה חיוב זה. ועי' שם במש"ז סק"א שהקשה למה מובא רק הברכה ולא המעשה מצוה, והרי המקור לברכת המצוה בעמידה זה ירושלמי שהובא בארוחות חיים שם (ציצית סי' כז) שלא מצאתי בירושלמי עצמו

²⁰ ד"ל השו"ע: אפילו במקום שאינו צריך ללוות את המת, צריך לעמוד מפניו. וז"ל המאיר הדעה: צריך לעמוד מפניו - פי' מפני העוסקים עמו שהם גומלי חסדים, היינו בסתם אדם, וכו', ודרך אגב

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(ו) כשם שהכנסתו כו' - וי"א כשם שנכנס היינו שמברכים את האב, שיזכה לשאר מצות שחייב אדם לעשות לבנו, ואת התינוק מברכים שיכניסו לתורה ולכן אותן שרואין האב יאמרו לשון שהכנסתו כן תכניסהו כו' ואותן שעומדין מרחוק או שאין האב בבהכ"נ יאמרו כשם שנכנס כו' (ט"ז), ולכו"ע אפשר לומר כשם שנכנס (ש"ך).

(ז) ולחופה ולמע"ט - אומר תחילה חופה לפי שאין נענש בב"ד של מעלה עד בן עשרים וא"כ החופה קודמת שבן י"ח לחופה (ט"ז).

(ח) מברך על הכוס - שאין אומרים שירה אלא על היין (ט"ז), משמע אפי' אינו מוהל או אביו, לא יניח לברך ברכה זו אלא המיוחד שבעם, ויש מנהג שהמוהל מברך (ש"ך), וי"א דדוקא הסנדק המחזיק הילד על ברכיו בשעת המילה, הוא יחזיקנו ג"כ בשעת הברכה וישתה מהכוס יין, ע' לקמן (ס"ד בהג"ה) (רע"א).

(ט) ידיד מבטן - יש אומרים שזה מדבר על יצחק אבינו, וי"א אברהם אבינו. "וחוק בשארו" זה יצחק. "וצאצאי חתם" זה יעקב. "ידידות שארנו" זה הנשמה. "משחת" זה גיהנם. ואם נולד יתום מאב או מאם, תמצא נוסח הברכה של "קיים הילד" (ט"ז), אשר קדש ידיד מבטן וחוק בשארו שם וצאצאי חתם באות ברית קודש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צורנו צוה [ולא "צוה"] להציל ידידות שאריתנו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו בא"י כורת הברית²¹, "ע"כ בשכר זאת כו'", הוא תפלה ובקשה על העתיד (ש"ך), וי"א שמי שאומר צוה לא משתבש (פ"ת).

(י) שם - לא קוראים לילד בשם רשע, אבל אם נקרא כן שם אדם צדיק, אף על גב דגם רשע נקרא כן, אז קוראים בשמו. מת בלא בנים והניח אשתו מעוברת, קורין הבן על שם אביו. וי"א שאין ראוי להעלות שם אדם, נח, או שם ועבר או יפת, דאין ראוי להעלות שם אלא מאברהם ואילך (רע"א), וי"א הרי מצינו באמוראים ר' בנימין בר יפת, וח"ו שאביו של ר' יפת פרץ גדר חכמים וזכה לבן גדול בתורה ובחסידות כו' יפת (רע"א * שכנה"ג)²².

(יא) ונוהגים שכשמגיע כו' - וי"א שעושה צורת שדי באצבעותיו בעת שנותן יין בפי התינוק (ט"ז), לפי שאחר סיום ברכה הנ"ל אומר "אלהינו ואלהי אבותינו קיים את הילד הזה לאביו ולאמו ויקרא שמו כו'", עד סוף הפסוקים, וכשמגיע "לדמיך חיי", כופלין "ואומר לך בדמיך חיי", ונותנין בכל פעם מהיין באצבעו (ט"ז וש"ך), כשאין לילד אב מדלגין לאביו ואומר "קיים את הילד הזה לאמו כו'", וכשאין לו ג"כ אם מדלגין גם אמו ואומר "קיים את הילד הזה ויקרא שמו כו'" (ש"ך).

Commented [O11]:
י' הערה כאשר צוית
לקדושים

רואים שבכל דבר מצוה שאדם הולך ומתעסק בה יש לעמוד לפניו (ט"ז), כל בעלי אומניות שבירושלים עומדים מפניהם [מביאי הביכורים] - אף על גב דאין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם כדי שלא יתבטלו ממלאכתם, מ"מ היו חייבים לעמוד מפני מביאי בכורים דחביבה מצוה בשעתה. ומטעם זה עומדים מפני נושאי המטה שהמת בה ומפני נושאי התינוק לברית מילה (רע"א * רע"ב), אבל אם עושין בשכר, אין צריך לעמוד בפניהם (פ"ת * יד אליהו). ועי' לעיל סי' רנו סק"פ. **Error! Reference source not found.** היינו דווקא במצוה שאינה נוהגת בכל יום ולכן חביבה יותר (נוב"י או"ח ח"א סי' כז).

²¹ ז"ל ה"ב בפירוש הברכה: ונוסח ברכה זו פירשו התוספות (שבת קלז ע"ב ד"ה ידיד) "ידיד" זה אברהם, כדדרשינן בפרק כל המנחות (מנחות נג ע"ב) דמה לידידי בביתי (ירמיה יא טו) נאמר על אברהם. "וחק בשארו שם", זה יצחק וצאצאיו. "חתם באות ברית קודש" הוא יעקב. והגהות מימון (דפוס קושטא פרק ג') כתבו בשם ספר המצות (סמ"ג עשין כח) ד"אשר קדש ידיד מבטן", זה יצחק וראיה מדכתיב (בראשית יז כא) ואת בריתי אקלם ראשי תיבות, א"שר ק"דש י"דיד מ"בטן. "וחק בשארו שם", זה יעקב וצאצאיו. "חתם באות ברית קדש", אלו השבטים, וכן פירש רש"י (שבת קלז ע"ב ד"ה אשר) יצחק קרי ידיד על שם אשר אהבת (שם כב ב): "מבטן", דקודם שנולד נתקדש למצוה זו, דכתיב (שם יז יט) אבל שרה אשתך וכו'. "והקימותי את בריתי אתך", היינו מילה. "בשארו", בבשרו. "שם", חק על מילה. "וצאצאיו", אחריו: "חתם באות", זו של ברית קודש. "צוה להציל ידידות שארנו משחת", מגיהנם דכתיב (זכריה ט יא) גם את בדם בריתך וגו': ונוסח ברכה זו שכתב רבינו היא מהר"ף והרא"ש, אבל הרמב"ם (פ"ג ה"ג) גורס "על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צורנו צוה כצואת קדושים להציל ידידות שארנו משחת", וה"ר דוד אבודרהם (שם עמוד שנא) כתב שמצא בתשובת שאלה להרמב"ם (פאר הדור סי' קלד) שהיה גורס "על כן בשכר זאת אל חי חלקנו לעד צורנו צוה כצוית לקדושים", ומפרש שם בשכר המילה חזר אל חי חלקנו לעד, כמו שכתוב (שם שם ז) והקימותי את בריתי וכו' ובין זרעך אחריו לדורותם לברית עולם להיות לך לאלהים. ואחר כן שואל מאת ה' ואומר "אתה צורנו צוה להציל ידידות שארנו משחת", ור"ל ידידות על הנפש, שהיא חביבה מן הכל. וענין "כצוית לקדושים" חסר, ור"ל כאשר צוית לקדושים.

²² שמעתי בשם הגר"י קמינצקי שהקורא לבנו שם מוזר עובר ב"ארור את מכה רעהו בסתר".

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(יב) שם - ונוהגין לכפול ואומר לך וכו' שהוא לרמז שעל ידי המילה זוכה לעוה"ז ולעוה"ב. אבי הבן או המוהל או א' מהעם אומר את הברכה ומנהגנו שהמוהל אומרה. וכשיש שנים אחד מוהל וא' פורע, אומר אותה הפורע (ט"ז).

(ב) אם אבי הבן הוא מוהל בעצמו, מברך: למול את הבן, לדעת הרמב"ם. (ויס' חולקין), וכן נוהגין שלא לחלק מיהו אם צריך למול, או שצריך צרכה להכניסו לחוד, יאל: @NO MB (ג) גר שמל קודם שנתגייר, וקטן שנולד (יג) (יד) כשהוא מהול, בשמטיפין ממנו דם ברית אינם צריכים ברכה. וכן אנדרוניגוס אין מברכין על מילתו, מפני שאינו זכר ודאי (טו). הגה: אצל כשחזרין (טז) על ליצין המעכבים המילה, צריך לחזור ולצדך כל הצרכות, אצל אין לומר קיים את הילד הזה וכו'.

(יג) וקטן שנולד כו' - עי' לעיל (סי' רסג סק"ד ?) (ש"ך) (יד) שם - א"צ ברכה, וי"א דמ"מ ברכה של להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ואשר קידש ידיד מבטן מברכים, אבל למחבר לא צריך ברכה כלל (ש"ך). (טו) שאינו זכר ודאי - כאן שייך הג"ה אבל כשחזרין על ציצין המעכבין המילה צריך לחזור ולברך, אבל אין לומר "קיים את הילד" וכן לענין מל ולא פרע ואח"כ פרע, שא"צ לומר פעם שנית קיים את הילד (ט"ז).

(טז) אבל כשחזרין כו' - כלומר גם בילד כשר, אף ע"פ שאין מברכין על הספק, מ"מ כשחזרין על ציצין המעכבין כו' צריך לחזור ולברך כו' ולא יאמר קיים הילד אף על פי שהוא ילד כשר, שכבר בקש עליו רחמים בתחלה (ש"ך), וי"א דאפילו נימול כהוגן אלא שאח"כ נמשך ערלתו עד שלא נראה מהול או אפילו קטן המסורבל בבשר עד שאינו נראה מהול בשעת קשוי צריך לברך דהא קיי"ל ודאי דדבריהם בעי ברכה (ב"מ) ²³, אפי' על ציצין המעכבים הפריעה חוזר ומברך על המילה "להכניסו בבריתו של א"א" [ולא על המילה - (פ"ת * חת"ס)], אך כ"ז בידעין בודאי שזה הציץ נשאר כך מתחלה ולא נימול כראוי, אבל היכא שא"צ תיקון אלא מדרבנן משום מראית עין, אין לברך (פ"ת).

(ד) ממזר, כישראל הוא ומברכים עליו ברכת מילה עד כורת הברית אבל אין מבקשים (יו) עליו רחמים. (ומפרסמין נשעת מילתוניה) (שהוא ממזר). ביום הכיפורים ובד' צומות, לא יברך על הכוס, מיהו בג' צומות (יט) מהם, שהיולדת אינה מתענה, יכול לברך על הכוס ותטעום ממנו היולדת, אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. אבל ביום הכיפורים ובתשעה באב, שאין היולדת יכולה לשותות (כ), אין מברכין על הכוס. ובתשעה באב, אסא נמי לא מיייתנין מטעמא שאין מברכין על הבשמים (כא) במוצאי שבת שחל בו תשעה באב. הגה: וי"א למצדך חכום ככל תעניות ונותנים הצרכה לתינוקות קטנים, וכן נוהגין. וזיום כפורים נוהגין ליתן לתינוק הנמול (כז) (כג), כמו שנתבאר באו"ח סימן תרכ"א. וי"א דאף בלא תענית יולאים בזה, אצל אין נוהגין כן אלא הסגדק שותה (כד) כשאינו תענית:

(יז) אבל אין מבקשים כו' - יש לקרות שמו כידור על שם הפסוק כי דור תהפוכות המה (ט"ז) ושימולו אותו במקום אחר כגון בפתח בית הכנסת לא במקום שמלין הכשרים (ט"ז) (ש"ך), כלומר אין אומרים קיים את הילד כו' מטעם דלא ניחא להו לישראל הקדושים לקיים הממזרים שביניהם ומטעם זה העומדים שם אל יאמרו אחר שנימול כשם שנכנס לברית כו' (ש"ך), בכל ולד שיש בלידתו נדנוד עבירה אפילו איסור דרבנן אין אומרים "אשרי תבחר" וכיוצא בו ואין אומרים שבחים לאב (ולאם) [או לבן] ודוקא במידי דמפורסם וידוע (רע"א), ילד הנולד מפנויה אין לשנות לגביה דבר (ב"מ), אין להקפיד מלקרות שמות כשמות שהיה קודם אברהם אבינו ע"ה דלא כצד הסובר שאין ראוי לקרוא בשם אדם או נח או שם ועבר דאין להעלות שם אלא מאברהם ואילך, דאין לחוש לזה שהרי מצינו רבי בנימין בר יפת ועקיבא בן מהללאל וראובן קרא לבנו בכורו חנוך ²⁴ (פ"ת). (יח) ומפרסמין בשעת מילתו כו' - היו מלין אותו בחצר בית הכנסת אצל פתח בהכ"נ משא"כ בכשרים שמלין בפנים אצל הפתח (ש"ך).

²³ עי' לעיל הערה 18.

²⁴ עי' לעיל סק"י.

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' - סי' רסט')

Commented [O12]:
הרב' בדוק אותי

(יט) בג' צומות – אבל תענית נדחה מותר לבעל הברית לשתות, ובט' באב מותר אחרי חצות (פ"ת * רדב"ח HR).

(כ) שאין היולדת יכולה לשתות – אף על גב דבאו"ח (סי' תקנ"ד ס"?) כתב דכל ל' יום א"צ אומד ויכולה לאכול בט' באב, מ"מ כתב שם רמ"א דמ"מ נהגו להתענות כל שאין להם צער גדול (ט"ז).

(כא) מטעמא דאין מברכין על הבשמים כו' – כלומר מטעם שאין מברכין על הבשמים בט' באב שחל להיות במוצאי שבת, ע"י או"ח (סי' תקנ"ד ס"?) והיינו דריח תענוג הוא וה"ה הכא דאסור להריח במקום שנוהגין ליטול הדס ולהריח בשעת מילה כדלעיל (סעיף א) זהו דעת המחבר אבל אינו מוכרח, דנראה דהתם היינו טעמא משום שהנשמה יתרה הלכה במ"ש ונתקן ברכת הבשמים לתענוג להשיב נפשו אבל שיהא אסור בכל ט"ב להריח בבשמים זה לא שמענו (ש"ך).

(כב) וכ"פ המחבר בא"ח סי' תקנ"ט – סעי' ד' (ש"ך), טעימת הכוס ליתא אלא משום גנאי של כוס שלא יאמרו שלא לצורך הוא ברכה זו וכי חזו דמטעמין ל' לתינוק ליכא גנאי, משום ברכה לבטלה מעיקרא ליתא דברכה לבטלה לא הוי אלא לבטלה ממש לא כן ברכה זו דניתקן הקידוש או הזמן או ברכת המילה שתהא על הכוס שוב הברכה ג"כ שבח לבורא ב"ה שברא היין לקדש עליו. וזה צרכו כמו צורך השתי' ואפשר יותר. (ב"מ).

(כג) לתינוק הנימול – אין צריך כאן כדי שיעור כוס של ברכה, דהיינו מלא לוגמיו, אמנם באו"ח (סי' קצ"ס?) איתא דכל דבר שצריך כוס צריך לשתות מלא לוגמיו וי"ל דהיינו מה שצריך כוס מדברי הגמ' משא"כ כאן שאינו אלא מצד שאין אומרים שירה אלא על היין (ט"ז).

(כד) אלא הסנדק שותה כו' – ובכל המקומות שהייתי אין נוהגין כן אלא נותנים לשתות לנערים קטנים (ש"ך), וי"א דאין לנהוג כן דהנערים אינם שומעים הברכה ועדיף טפי שיטעום המברך (פ"ת).

(ה) מי שיש לו שני תינוקות (כה) למול, יברך ברכה אחת לשניהם (כו), ואפילו אם שנים מלים, הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני, והשני יברך: אשר קדש ידי, ועולה גם לראשון ואפילו אין הנער לפניו בשעת הברכה, כיון שדעתו עליו, רק שלא יסיח דעתו בינתיים. הגה: אצל אם שח צינתיים או שלא היה דעתו על ה' (כו) מתחילה, לריך לזכר: אשר קדש ידי, על הראשון, ולחזור ולזכר על מילת השני. ודוקא אם שח דזכרים שאין כרכי המילה, אצל זכרכי מילה לא הוי הפסק. ואפילו אם שח (כח) וזכר: אשר קדש ידי, לאחר הראשון, א"ל לחזור ולזכר על המילה, דזכרה לא הוי הפסק, כמו שנתבאר סימן כ"ח לענין כיסוי דס. ואם שני הילדים ש' אדם אחד, האז אומר: להכניסם בזכריתו של אברהם אבינו, וכן אומר: קיים את הילדים, וכו', ויתקן כל כרכי המילה לכל אחד בפני עצמו, כגון הנר שמדליקין, יעשה לכל אחד נר בפני עצמו:

(כה) שני תינוקות – יש מח' ראשונים צד א' סובר שמותר להביא שני תינוקות בבית אחת ולמול זה ואח"כ זה, אבל בבית א' בשני מוהלים אסור, וי"א דאסור להביאם בבית א' למולם זה אחר זה אבל למולם בבית א' בשני מוהלים מותר²⁵ (רע"א * מג"א), שתי מילות בזמנם אין צורך להקדים זה שנולד תחלה דהחייב חל ביחד מתחלת יום שמיני ומ"מ נהגו להביא תחלה זה שנולד מקודם אפשר שהוא מטעם שלא יתעורר קנאה ומחלוקת. ואם הובא לבהכ"נ זה שנולד אחרון אין להמתין כלום רק למולו מיד. וכל זה אם שניהם בזמנם אבל אם שניהם נמצאים בבית הכנסת ואחת היא שלא בזמנה צריכים מקודם למול המילה שבזמנה, דמי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה אף שנולד ראשון, אבל אם אירע שהביאו לבהכ"נ את התינוק שנדחה יש למולו מיד ולא להמתין על מי שזמנו קבוע (פ"ת).

²⁵ צ"ע בלשון אסור ומותר, שני"ל שזה רק מעלה של אין מעבירין על המצות ולא איסור בכלל, עי' בהגר"א (או"ח סי' כה) שמציין לסי' תרכ"ה ודבריו שם, ושם איתא: מצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה. ושם הגר"א כותב: מכילתא פ' בא ושמרתם את המצות רבי יאשיה אומר אל תקרא כן אלא ושמרתם את המצות כשם שאין מחמיצין את המצות כן אל יחמיצו את המצות אלא אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד וכו', ע"כ. והרי שם זה לא חיוב אלא רק זריזות לעשות כל מצוה הבאה לידך מיד. אמנם עי' נשמת אדם (ח"א כלל יג ס"ב): כיון דזה מדאורייתא דאין מעבירין על המצות.

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(כו) ברכה אחת לשניהם - אם ידוע שהתינוק השני לא יבא כ"כ מהר ואיכא הפסק גדול בדבר ושיחה יעשו לכל אחד ברכה בפני עצמו דהיינו ברכת המילה, ע"כ ראוי לנהוג שגם השני יהיה מוכן אחר ברכת הראשון למולו (ט"ז), במצרים נהגו לברך על כל אחד בפני עצמו ואחר מילת האחד אומרים פסוקים המלאך הגואל וכיוצא כדי להסיח דעת והוא מנהג ותיקין ואם של אדם אחד מברך האב להכניסו ג"כ על כל א' בפני עצמו (רע"א * דרכי נועם, פ"ח), וי"א שיברך ברכה א' לשניהם, ויברך האב "להכניסו" אחרי מילת הראשון (פ"ח * פרח מטה אהרן).

(כז) או שלא היה דעתו על השני כו' - היכא דאיכא ליה תרי ינוקא למימהל בבי כנשתא כיון דלא אפשר למימהלינהו כחדא, גופים מחולקים ניהו, וצריכה ברכה אכל חדא וחדא, ויהיו נזהרים שלא יביאו ב' תינוקות ביחד לב"ה אלא בזה אחר זה דלאחר שנימול הא' יביאו הב', וי"א שנמנעו בב' תינוקות שאינן של א' לפטורם בברכה א' כי כמה פעמים יביאו לידי שהיות גדולות והיסח הדעת (ש"ך), עיין ש"ך וי"א שרק בשחיטה אין צריך לברך כשלא היה דעתו על השני, משום שסוברים יש קבע לשחיטה כל זמן שעוסק בה רגילין להביא יותר, משא"כ במילה ודלא כש"ך (פ"ח * מג"א).

(כח) ואפי' אם שכח וכו' - ה"ה אף הראשון יכול לברך אשר קדש אלא כדי שלא יבא לידי מחלוקת, אבל העיקר דהראשון לא יברך אשר קדש כלל אלא הב' (ש"ך).

(ו) היכא דאפשר, עבדינן למילה בעשרה. והיכא דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה:

@NO MB@

(ז) כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. ולהרמב"ם לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים. הגה: וצמדינות אלו נוהגין שלא לצורך שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, אם לא שמל בנו הבכור (כט) שחייב לפדותו מצדך שהחיינו בשעת מילה ואינו מצדך בשעת פדיון, אבל כשפטור מהפדיון אינו מצדך שהחיינו (ל):

(כט) אם לא שמל בנו הבכור כו' - ואין נוהגין כן, אלא אין מברכין שהחיינו כלל אפי' ישראל שמל בנו הבכור (ש"ך).

(ל) מברך שהחיינו - אין מברכים שהחיינו על המצוה כיון דאינו בא מזמן לזמן ומ"מ על הכיסוי הדם מילה ופדיון הבן מברכים שהחיינו וצ"ל דהנהו לא שכיח כ"כ (פ"ח * מג"א).

(ח) אין צריך לכסות (לא) ערות הקטן בשעת הברכה. (אבל יש לנקות (לז) הקטן מלואתו קודם שיצרך):

(לא) א"צ לכסות כו' - ואפילו למ"ד באו"ח (סי' עה ס"?) דאסור לקרות ק"ש כנגד ערות קטן משום דבעינן והיה מחניך קדוש ואין בו, כיון דלתקוני מילה קאתי, קרינן ביה שפיר והיה מחניך קדוש (ש"ך).

(לב) אבל יש לנקות כו' - ואף על פי שאין מרחיקין מצואת קטן עד שיהא ראוי לאכול כזית דגן וכמ"ש באו"ח (סי' פא ס"?) מ"מ מוטב לנקותו קודם הברכה (ש"ך).

(ט) אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלו: @NO MB@

(י) נותנין את הערלה בחול ועפר, (וכן רוקקים לס המליצה אל העפר). ואם הוא שבת, צריך שיהיו מוכנים (לג) מבעוד יום:

(לג) ואם הוא שבת צריך שיהיו מוכנים כו' - י"א דאפילו מוכנים אסור גזירה שמא יביא עפר בשבת מבחוץ שאינו מוכן, ומיהו העולם נהגו היתר בעפר מוכן מע"ש (ש"ך), לכתחלה יזהר המוהל שתכף שחתך הערלה בעודה בידו יזרקנה לעפר אבל אם אירע שזרק מידו קודם מותר לשים אחר כך (רע"א * נוב"י).

(יא) נוהגין לעשות (לד) כסא לאליהו, שנקרא מלאך הברית, וכשמניחו יאמר בפיו (לה) שהוא כסא אליהו. הגה: ונוהגין להדר אחר מטה זו, להיות סנדק (לו) לתפוס התינוק למוהל. ופה כח הסנדק מכה המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים (לז) לבעל ברית אחד, כדאמרין גבי קטורת: חדשים לקטורת. ואין לאשה להיות סנדק לתינוק צמקום שאפשר בלוי, משום דהוי כפריעות. ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומציאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. אבל האיש יכול לעשות הכל בלא

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' - סי' רסט')

אשה. נהגו המוהלים להתפלל ביום המילה, שנאמר: רוממות אל בגרונוס(לח) וחרצ פיפיות בידם (תהילים קמט, ו):

(לד) נוהגין לעשות כו' - ונוהגין להדליק נר בבית הכנסת בשעת המילה (ש"ך), יהודי קנה מנכרי מפה מרוקמת ומצויירת שבו מכניסים הגוים ילדיהם כשמכניסים אותם לאמונתם, מותר ללפף בו הילדים למילה, אבל אסור למפה של ספר תורה (רע"א).
(לה) יאמר בפיו כו' - כתוב בזוהר פרשת לך לך (צד ע"ב)²⁶ דאבי הבן יאמר פסוק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך והעומדים שם יאמרו סוף הפסוק נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך, ולא ראיתי נוהגין כן. ויש נוהגים שהעומדים אומרים כל הפסוק הזה אחר שמביאים התינוק לבית הכנסת (ט"ז).

(לו) סנדק - ונוהגים להתעטף בטלית ועיין בש"ת באו"ח (סי' יח סק"ד ?) לפי המנהג שלא ללבוש טלית בט"ב שחרית גם לצורך להיות סנדק למילה לא ילבש טלית ומ"מ ראיתי סנדקי א' לבש ובירך ולא מחיתי בידו (פ"ת).

(לז) שלא ליתן ב' ילדים כו' - כלומר שאין כופלין לתת בניו לבעל ברית אחד פעמים או שלש רק לכל בן בורר בעל ברית אחר (ש"ך)²⁷, עי' ש"ך ולא ראיתי שנוהגים כן (פ"ת * שע"ת). י"א לא יעשה חבירו סנדק לב' בניו אלא א"כ מת אחד (פ"ת).
(לח) שנאמר רוממות אל בגרונוס וגו' - אין לדחות משום כך האבל להתפלל ביום המילה וכל המוחה באבל כאלו מוחה באדם לעשות מצוה וכאלו גוזל את המת אם לא במקום שיש מנהג קבוע ע"פ חכמים (ש"ך).

(יב) נוהגים לעשות סעודה(לט) ביום המילה. הנהגה: ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מילה(מ). וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה, הוי כמנוחה לשמים(מא). ודוקא שנמלאו סם בני אדם מהוגנים, אבל אם נמלאו בני אדם שאינם מהוגנים, א"ל לאכול סם. עוד נהגו לעשות סעודה ומשחה כליל שבת(מז) לאחר שנוול זכר נכנסים אלל התינוק לטעום סם, והוא ג"כ סעודת מילה:

(לט) לעשות סעודה - עיין לעיל (סי' קעז ס"ג)²⁸ (רע"א)²⁹, ואם אירע סיבה שלא עשאו סעודה ביום המילה יעשו ביום אחר, בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו ראוי ליהזר גם בסעודת ברית מילה וחתונה (פ"ת), ומותר לגדול להשקות אורחים בחתונה של בנו, ואין בזה בזיון שעושה לכבוד לאחרים (פ"ת * ש"ת).

(מ) סעודת מצוה - אע"ג דסעודת מצוה הוא כמ"ש בי"ד סי' רס"ה סי"ב מ"מ אינה מצוה כ"כ דלא מצינו בגמ' בהדיא כמו סעודת נישואין וי"א שגם הסעודה שעושין באשכנז בלילה שלפני המילה שמזמנין המוהל והסנדק ושאר קרובים ואוהבים נקרא סעודת מצוה לענין נדר ואינו מוכרח, [אבל לענין נדר סעודת מילה הוי סעודת מצוה] (פ"ת * מג"א)³⁰.
(מא) כמנוחה לשמים - לכן יצוה כו'³¹, וטוב לבטל מה שהשמש קורא על סעודת ברית מילה כי אולי לא ילכו מטעמים המתהוים ויהיה ח"ו בכלל נידוי³² (פ"ת).
(מב) כליל שבת כו' - אז הכל מצויים בבתיים וזה ישוע הבן. מה שנוהגים בשבת לבקר אצל התינוק הנולד שהוא אבל על תורתו ששכח (ט"ז).

(יג) יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים, מתפללים סליחות(מג) ואומרים וידוי בדרכם, ואין אומרים והוא רחום ולא נפילת אפים, (אבל אומרים אל לך אפיס):

(מג) מתפללים סליחות כו' - אם יש מילה בין ר"ה ליוה"כ אומר פיוט בסליחות זכור ברית דמילה ואל תפר בהשכמה וצ"ל גם פזמון יה איום ואומר אבינו מלכנו ואין אומר "והוא רחום ותחנון" גם בצום גדליה במילה, אבל אומר וידוי וי"ג מידות ולמנצח. וכן בעשרה בטבת יש לומר זכור ברית דמילה ופזמונים הנ"ל, וכן בכל תענית צבור אבל למנצח אומר

²⁶ עי' מלואים אות א.

²⁷ עי' בהגר"א סקמ"ו החולק.

²⁸ הוב"ד במלואים אות ב.

²⁹ רע"א ציין לסי' שנוגע למקום אחר, אמנם עי' דברי נוב"י סי' ריג שהביא מסי' שסא ס"ב מח' אם מותר לאבל להיות בסעודת ברית מילה ועיקר דבעלי הברית מותרים, שזה יו"ט שלהם, ולהם מותר גם בגדי שבת, אבל שוירידו הבגדים מיד אחרי הסעודה.

³⁰ עי' לעיל סי' ריז סק"ה. Error! Reference source not found.

³¹ המשך הנוסח לא עשיתי באר היטב מעורב סק"ה

³² ?

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

משום צערא דינוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואם היו ב' בתי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, ויש נוהגים שלא לומר "למנצח". ומלין קודם עלינו לשבח, עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה משום שהתפילין הם אות והמילה ג"כ אות (ש"ך).

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

א. זהר ח"א צד ע"ב

פתח חד ואמר³³ (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך וגו' בקדמיתא חצריך לבתר ביתך ולבתר היכלך³⁴ דא פנימאה מן דא³⁵ ודא לעילא [נ"א לגון] מן דא³⁶ ישכון חצריך³⁷ בקדמיתא כמה דאת אמר (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו נשבעה בטוב ביתך לבתר כמה דאת אמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית החכמה יבנה בית לא כתיב דאי כתיב הכי הוה משמע דחכמה בית אקרי אלא כתיב בחכמה יבנה בית³⁸ היינו דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' קדוש היכלך³⁹ לבתר דא הוא שלימו דכלא דהכי תנינן מהו היכל כלומר ה"י כ"ל האי והאי⁴⁰ וכלא אשתלים כחדא⁴¹ רישא דקרא⁴² מה מוכח דכתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב⁴³ ישכון חצריך האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קב"ה רעוא דקב"ה בההוא קרבנא⁴⁴ ואתרעי ביה וקריב ליה [ושוין] (דשוי) מדוריה בתרין אדרין ואחיד להאי ולהאי דאינון תרין אתקשרו כחדא דכתיב ישכון חצריך חצריך ודאי תרי:

³³ פרשת חיי שרה קכט ע"ב (הגהות הגר"א).

³⁴ חצריך הם ציון וירושלים, שהם יסוד ומלכות. ביתך הוא הת"ת שהוא בית למוחי אר"א שמתלבשים בו. היכלך, היא הבינה שהיא היכל לאבא (מ"מ).

³⁵ הת"ת פנימי יותר מיסוד ומלכות (אור יקר).

³⁶ בגשמי שאדם בונה חצר ובתוך החצר בית ובתוך הבית היכל, אמנם ברוחני אינו מורה על בחינת מדה א' זו בתוך זו פנימה מזו, אלא ברוחניות הוא דא לגו מן דא, זו פנימית מזו, כמשל אמרם דא לעילא מן דא, ספירה למעלה מספירה, ולא שיהיו ספירות סותרות זו לזו אלא דא לעילא מן דא, עם היות שהן בין ספירה וספירה מהנזכרות בפסוק זה עוד ספירות אחרות (אור יקר). הבינה היא עליונה מהת"ת (מ"מ), ועי' אדר"ז (דף רפח ע"א): תלת רישין אתגלפן דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא. זהו התיקון של ע"ק דאתתקן במתקלא להתגלות בג' רישין (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ותיקון של). והנה מקומו של רישא דלא אתיידע הוא ע"ג גולגלתא דא"א (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ג ד"ה ואמר אם כו'). מתקלא זו היא בבחינת קו א' (לש"ו כללים ח"א פו ע"ב).

³⁷ חצריך ציון וירושלים יסוד ומלכות כמד"א והיה הנשאר וכו', שיש להקשות מאי קאמר אשרי תבחר ותקרב וכו', והרי סתם כל אדם באות ברית בסוד מילה ופריעה הוא זוכה לשתי מדות אלו, [מעצמו?] הם שם ואיך אמרת דהשתא אעיל ומתפלל עליהם לזה הביא הכתוב שאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם, הנה שעם היות שכל אדם זוכה לשתי מדרגות אלו בברית אח"כ מוציא עצמו במעשיו, וראיה לזה אומרו בפסוק והיה הנשאר והנותר, מורה שיש הרבה שנכנסים בצען וירושלם עכ"ל אינו נשארם שם, ולזה צריך שעתה ע"י מילת הבן יכלול עצמו שם או יצא (אור יקר).

³⁸ אם היה אומר החכמה יבנה בית, היה אפשר לפרש בית במלכות למטה שהיא נבנית בכח החכמה ע"י הספירות האמצעיות, אמנם עתה שאומר בחכמה, ממש בחכמה עצמה יבנה הבית, אם כן בית זה הוא בינה דהיינו סוד ונהר שהיא בינה יוצא מעדן והיינו חכמה, וקרא קאמר יוצא דמשמע שלעולם יוצא, והיינו אומרו בחכמה יבנה בית, שלעולם נבנית על ידו, ולכולם בונה בה כענין הנהר שלעולם יוצא, ולעולם המקור מושך אליו מים, ולהכי לא קאמר קרא בחכמה נבנה הבית, אלא יבנה כענין יוצא (אור יקר). על ידי אבא יבנה ז"א שנקרא בית (מ"מ).

³⁹ כתר והן אמת אי אפשר לפרש בו מלת היכל, כי אם נפרש היכל לספירות קשה כי מדרך הענין כי היכל נועל אל הנכנס בו, ולזה בינה היכל לחכמה ומלכות לת"ת ולא יצדק כן הכתר לספירות כי אדרבה הם היכל אליו כנודע והוא נגנז בתוכם, ולפרש היכל לא"ס לא יצדק, כי עתה הכוונה לכלול האדם עצמו במדות אלו, ובכתר היכל לא"ס היאך אפשר לכלול עצמו שם כלל ועיקר, לזה פירש שאין משמעות המלה היכל כדרכו במקומות אחרים, אלא היכל הוא סוד שלמות המדות דהיינו שעולות הספירות למעלה אליו, ובעליית הספירות שהאדם נכלל בהם למעלה נכלל הוא בכתר ע"י (אור יקר).

⁴⁰ בית וחצר נכללים בהיכל, שאין אחיזה לציון וירושלים בהיכל אם לא על ידי הכנסם בבית והבית מכניסם בהיכל (אור יקר). ה' של היכל היא בינה, וי' של היכל הוא אבא הכלול עמה בסוד וחכם בבינה. כ"ל דהיכל ר"ל שכל ההארות כולם הם מאר"א שהם ה"י של היכול (מ"מ).

⁴¹ שאין שם חלוק בספירות, אלא כולם מושרשות שם בשוה, ובאחדות הגמור (אור יקר).

⁴² ראש הפסוק מעצמו מוכיח היות העסק במי שמקרב קרבן בנו למילה (אור יקר).

⁴³ נודע כי מילה במלכות, ופריעה ביסוד, חצריך הם יסוד ומלכות, ולכן אבי הבן אומר עד ישכון חצריך ותו לא, לרמוז שהוא מתקן יסוד ומלכות (מ"מ).

⁴⁴ כלומר שהבן כשר והגון שאם הבן ממזר וכיוצא הוא קרבן פסול, שנית צריך שיהיה האב כראוי והגון למעלה זו (אור יקר).

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

בגיני כך חסידי קדמאי סבאן דהכא כד מקריבין בנייהו לקרבנא דא פתחי ואמרי אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך אינון דקיימי עלייהו אמרי נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך לבתר מברך⁴⁵ אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו⁴⁶ ואינון דקיימי עלייהו אמרי כשם שהכנסתו לברית וכו'⁴⁷ ותנינן בקדמיתא לבעי⁴⁸ בר נש רחמין עליה ולבחר על אחרא דכתיב (ויקרא טז ו) וכפר בעדו בקדמיתא ולבחר ובעד כל קהל ישראל ואנן אורחא דא נקטינן והכי שפיר וחזי לקמאן:

אמר רבי אבא ודאי כך הוא ויאות מלה ומאן דלא אמר הכי אפיק גרמיה מעשרה חופות דזמין קב"ה למעבד לצדיקא בעלמא דאתי⁴⁹ וכלהו מתקשרין בהאי ובגיני כך עשרה מלי דמהימנותא אית בהאי קרא אשרי תבחר ותקרב וגו' וכל מלה ומלה חד חופה אתעביד מניה זכאה חולקיכון בעלמא דא ובעלמא דאתי דהא אורייתא מתקשרא בלבייכו כאילו קיימיתו בגופייכו בטורא דסיני בשעתא דאתיהיבת אורייתא לישראל:

פתח אידך ואמר (שמות כ כא) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו' תאנא כל מאן דקריב בריה לקרבנא דא כאילו אקריב כל קרבנין דעלמא לקמיה דקב"ה⁵⁰ וכאילו בני מדבחה שלימתא קמיה בגיני כך בעי לסדרא מדבחה במאנא חד מלייא ארעא⁵¹ למגור עליה האי קיימא קדישא ואתחשיב קמי קב"ה כאילו אדבח עליה עלוון וקרבנין עאנא ותורי וניחא ליה יתיר מכלהו דכתיב (שם) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו':

תרגום: §

ב. עי' יו"ד סי' קעח ס"ג.

ז"ל: יס מקומות(א) שנהגו לערוך שולחן ולקום עליו מיני מאכל כלילה שלמחר מלון חינוך, ויס בזה איסור(ב) משום העורכים לגד שלחן (ישעיהו סה, יא), אצל לערוך מטה(ג) למזל החינוך יס מחיין: (א) יש מקומות כו' - דוקא כלילה שקודם המילה שעושים כן למזל החינוך יש בו שייכות העורכים לגד כי גד הוא לשון מזל אבל כלילי שבת שמניחים הפת לחם משנה מותר שהוא בשביל כבוד השבת שכבודו בלחם משנה ואין בזה משום מזל ואין בזה איסור כלל דהא

⁴⁵ שעדין לא הכניסו אלא הוא תפילה שע"י מילה זו יכנס בחצרות (אור יקר).

⁴⁶ יורה זה דהיינו בה' בראם, ובאברהם (אור יקר).

⁴⁷ כיון שזכו על ידי בסוד נשבעה וכו' מברכין אותו (אור יקר).

⁴⁸ בראשונה מתפלל על עצמו כאמור "אשרי תבחר" ואח"כ על הכלל באומרו נשבעה וגו' ואחר שהתפללו הם על עצמם עמו מתפללים עליו, כשם וכו' (אור יקר). מבקשים רחמים על עצמם, באומרים "נשבעה בטוב ביתך" ואח"כ עליו, שאומרים לו "כשם שהכנסתו וכו'" (מ"מ).

⁴⁹ שלא הרויחם בפסוק זה (אור יקר).

⁵⁰ בנין המזבח הוא תיקון המלכות שהיא נקראת מזבח, והקרבנות הנקריבין עליו הוא סוד היסוד שהוא קושר ומייחד הת"ת ומלכות, והמל את בנו זוכה לשתיים בשלימות כי המזבח יש בבנינו תיקון ידוע כדי שיהיה באבנים שלימות ויהיה שלם, לזה אמר שהמקריב בנו תקן המלכות בכל שלמותה, וכן הקרבנות יש בהם בחינות שונות, וזה שהקריב את בנו ייחד היסוד בכל בחינותיו (אור יקר).

⁵¹ עי' תיקון ז' יב ע"ב: ועוד ברית דתקינן ליה מנא בעפרא לשדיא לה בעפרא ודם דאטיפין מניה אתחשיב ליה כאלו עביד ליה עולה וההוא עפרא לתקנא ביה מזבח אדמה ודם דברית כאלו דבח עלה עלוון דהא הוא דכתיב (שמות כ כא) מזבח אדמה תעשה לי וגו' ושזיב ליה בההוא עפרא מחבוט הקבר ודם מילה שזיב ליה משחיטת מלאך המות. בהגר"א: ושזיב ליה כו' - כי אות ברית הוא צדיק וצדק כמ"ש בר"מ (בראשית לב ע"א), וז"ל, והן מאורי האור, י"ה, כנ"ל. ובתר דחאבו אתמשך בערלה עליהון, עור של נחש, ס"מ ונוקבא, לכך צריך לידון בשחיטת מלאך המות, ובעפר חיבוט הקבר כנ"ל. ובדם הברית ובחיתון הערלה ונתינתה בעפר, ניצול משתייהם, כי בדם הברית נתגלה היל"ד, ובהסרת הערלה הה"א, וזהו עולה שהוא בז"א, ומזבח בנוקבא. ועי' שם פז ע"א: תא חזי יומא חדא שאילנא [עץ ע"ב] לאלהיו ערלה אמאי שוין במאנא בעפרא אמר לי שמענא במתיבתא דערלה איהו נחש וכיון דאעברין ליה מאתריה צריך למיהב ליה מזוניה הה"ד ונחש עפר לחמו (ישעיה סה כה) ובודאי ברי בדא אשתזיב בר נש מדינא דחבוט הקבר ודמא דאטיפין מפריעה למיהב מזוניה לההוא כלבא דאיהו רוצח ובדא אשתזיב בר נש מחרבא דמלאך המות. בהגר"א: דערלה כו' - נוק' נחש ולכן עפר לחמו סוד עפר שבנוק': מחבוט הקבר - שהוא בעפר וידוע שס"ם ונחש הן כבד וטחול כעס ותאוה מאדים ונוגה זונה ורוצח והיא מפתה והוא מרגיז כו' ולכן חיבוט הקבר בא על הנאות דהאי עלמא שהיא פיתויי זונה כמ"ש במשלי: ודמא כו' - והן שני דינין של ס"ם ונחש והן שרי עשו (פי' עמלק) וישמעאל דלא בעי לקבלא אורייתא משום ב' לאוין לא תרצח לא תנאף וז"ש ולקבל אלן תרין כו'.

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

גם קודם השבת מיד שמוציאין אותן מהתנור מניחים אותן על השלחן משום כבוד השבת (ט"ז).

(ב) ויש בזה איסור - מכל מקום מה שנוהגין בארצות אלו שעושין סעודה בלילה שלפני המילה, אין איסור דדוקא לשום מיני מאכל על השלחן ולהניחם כך אסור משום דהוי כעורך לגד שלחן אבל בסעודה אין איסור (ש"ך), ומשמע דמצוה ודאי לית ביה ואינו נקרא סעודת מצוה, עי' לקמן (סי' ריז סמ"ח ד"ה כוונתו) [שהנדור שלא לאכול בסעודת רשות, מותר לאכול בסעודת ברית, אבל סעודת ליל שלפני המילה ויום שלישי למילה לא הוי סעודת מצוה שאינם רק מנהג]. ועי' שע"ת [שרואים מדברי הש"ך ש"אין איסור", אבל גם אין מצוה. וי"א שסעודת ברית מילה רק מצוה אם המילה בזמנה, אבל שלא בזמנה אין בו מצוה, ואסור בבשר ויין בט' הימים, ואין המנהג כדבריו, וה"ה במל בזמנה, ואחר כך נודע שיש ציצין המעכבין יש לעשות סעודה, והיא סעודת מצוה] (פ"ת).

(ג) לערוך מטה כו' - כיון דשלחן כתיב בקרא בהדיא (ט"ז).

[O13] Commented: ל

בדוק אותי בזה: וה"ה במל בזמנה, ואחר כך נודע שיש ציצין המעכבין יש לעשות סעודה, והיא סעודת מצוה

סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת ויום טוב, ובו י"ד סעיפים:

(א) מילה, בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת, שאם יש בהרת בעור הערלה, אף על פי שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, הותכה עם הערלה. אבל אם לאחר שנימול גדל בשר במילתו עד שאינו נראה מהול וצריך לחתכו, אם יש בהרת באותו הבשר אסור לחתכו,

כיון שא"צ למולו פעם אחרת אלא מדרבנן: @NO MB:

(ב) מילה דוחה יום טוב ושבת, בזמנה (א). אבל שלא בזמנה, אינה דוחה (ב). ואפילו בזמנה, אינה דוחה אלא המילה עצמה ופריעה ומציצה, ואפילו פירש, חוזר על ציצין המעכבין דהיינו אם נשאר מהעור עור החופה רוב גובהה של עטרה (ג) אפילו במקום אחד. ועל שאינם מעכבים, אם לא פירש, חוזר, ואם פירש, אינו חוזר. ונותנין עליה אספלנית. הגה: ומותר לטלטל האיזמל לאחר המילה להצניעו בחצר המעורב (ד), אף על גב דליתו צריך לו עוד צלותו שבת, דהא לא הוקצה צין השמכות מאחר דהיה צריך לו צלותו שבת, כן נראה לי. אבל מבשיריה אינם דוחים, כיון שהיה אפשר לעשותה מבעוד יום. ולפיכך אין עושין סכין (ה) לימול בו, ואין מביאין אותו ממקום למקום, ואפילו להוציאו מהבית (ולהביאו) דרך גגין וחצרות (ו) ומבאות שלא עירבו. אבל אם שכח הסכין בנג וחצר, מותר להביאו מזה לזה, אפילו עירבו חצירות עם הבתים (ז):

(א) מילה דוחה יום טוב ושבת בזמנה - אמר עד א' שנולד בשבת, מלין אותו על פיו (רע"א).

(ב) אבל שלא בזמנה אינה דוחה - מל בשבת שלא בזמנו מהני וא"צ להטיף דם ברית ובנולד מהול דאין צריך רק הטפת דם ברית ואינו דוחה שבת כדלקמן ס"י, אם עבר והטיף ממנו בשבת, לא מהני וצריך לחזור ולהטיף דם ברית, וצ"ע (פ"ת).

(ג) רוב גובהה של עטרה - ע"ל (סי' רסד ס"ה סק"?) (ש"ך).

(ד) להצניעו בחצר המעורב - י"א דתיכף אחר המילה צריך להסיר מידם כל צרכי המילה דחשובים מוקצה להלאה וגם המוהל לא יחזור ליטול האיזמל מן החול שהטיל שם הערלה בהיותו בהול על הפריעה, שמתחילה בבין השמשות לא היה עליו שם ראוי אלא לעשות צורך מילה ולא אח"כ, ומש"כ דמותר לטלטלו אחר המילה דמאחר שטלטל בהיתר מחזירו לאיזה מקום שירצה, טעמו דאי היה צריך להשליך האיזמל אחר כך ויהיה אבוד ודאי מימנע ולא מהיל ולא התיר אלא להצניעו אח"כ באותו חדר שמל שם כדי שלא יהיה אבוד אבל לא למקום אחר מטעם שאמרנו כיון שסגי בלאו הכי וגם בשופר של ר"ה אחר התקיעה נהגו איסור לטלטלו אח"כ כל שאינו לצורך יום טוב, וכן עיקר, וי"א כרמ"א שכיון שהיה ראוי בין השמשות הותר לכל היום דאין מוקצה לחצי שבת (ט"ז), ועיקר בדברי רמ"א דלא התיר אלא כדי להצניעו בחצר המעורב אבל לטלטלו בחנם לא (נקח"כ), דבכה"ג אפילו שלא לצורך מילה מותר כמו שנבאר באו"ח (סי' שעב ס"א) (ש"ך), עי' ט"ז, ועי' או"ח (סי' שח ס"ג) כל שתחילה ה' בהיתר ומותר להחזיר לאיזה מקום שירצה ודוקא קודם שהוציאו מידו (ב"מ), כשמלין בשבת אסור לקנח האיזמל מן הדם, מוהל שמל בשבת ואח"כ זרק הערלה מידו, מותר ליקח הערלה ולהניחה לעפר המוכן לה, ואף דלאחר שזרקו לעפר מוקצה הוא, מכל מקום קודם שזרקו, עדיין לא נעשה מצותו, לאו מוקצה הוא, ועדיף שתיכף שחתך הערלה בעודה בידו יזרקנה לעפר (פ"ת).

[O14] Commented: נ

שנה ברור

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' - סי' רסט')

(ה) אין עושין סכין - ה"ה אם אינו חד אסור להשחיתו במשחזות (פ"ת).
 (ו) דרך גגין וחצרות - פי' כלים ששבתו בתוכן, דכולן רשות אחת הם כמ"ש באו"ח (סי' שעב ס"א) ואפילו הן של בעלים הרבה, שלא אסרו אלא בכלים ששבתו תוך הבית כשקדש היום, דאותן אסור לטלטל מבית לחצר אם לא ערכו הבתים עם החצר, ואפילו ערכו הבתים עם החצר, אסור לטלטל אותן כלי הבית מחצר זה לחצר אחרת שלא ערכו עמה (ט"ז).
 (ז) אפילו ערכו חצרות עם הבתים - פי' כל בית ערב עם חצר שלו ולא אמרינן הואיל ואז שכחי כלי הבית בחצר, אם נתיר לטלטל מחצר לחצר כלי ששבת באחד מהם, יטלטל גם כלים ששבתו בבית מחצר לחצר, הא לא גזרינן (ט"ז).
 (ג) אין שוחקין סמנים ולא מחמין לו חמין ואין עושין לה אספלנית ולא טורפין לה יין ושמן(ח). אם לא שחק כמון מערב שבת, לועס בשיניו(ט). אם לא טרף יין ושמן מע"ש, נותן זה לעצמו(ו) וזה לעצמו. ואין עושין לה חלוק(יא), אבל כורך עליה סמרטוט, ואם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש, אפילו מחצרי(ב) אחרת שלא עירבה:
 (ח) ולא כו' - לפי שכל מכשירי מילה אלו היה אפשר לעשותן מע"ש (ש"ך).
 (ט) לועס בשיניו - דכמה דאפשר לשנויי משנינן (ש"ך).
 (י) נותן זה לעצמו - לשון הטור "טורף" ולא "נותן" (רע"א), היינו שמותר לערבו אבל לא יערבו יפה יפה (רע"א * ב"י), מותר לטורף זה לעצמו וזה לעצמו ולערבו אלא שאינו מערבו יפה יפה (רע"א * ב"י).
 (יא) ואין עושין לה חלוק - פי' כעין כים דחוק היו עושין ומלבישין ראש הגיד עם העטרה, כדי שלא יחזור העור לכסות העטרה (ט"ז, ש"ך).
 (יב) אפילו מחצר - אבל לא מרשות הרבים מן התורה⁵² שאין זה מלבוש ממש (ט"ז).
 (ד) מלו את הקטן בשבת, ואח"כ נתפזרו הסמינים(ג), עושין לו בשבת, מפני שסכנה היא לו. (ודין רחילת תנוק קודם מילה או לאחריה, עיין בטור א"ח סימן קל"א).
 (יג) ואח"כ נתפזרו הסמינים כו' - אם נתפזרו הסמינים קודם המילה, י"א דאין למצוה אלא שעתה ומלין אותו ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח"כ לדחות עת השבת דבחר הכי פיקוח נפש הוא דדחי לה ולא מכשירי מילה וי"א שתדחה המילה, וכן עיקר (ש"ך), עי' ש"ך וי"א דמש"כ לעיל ס"ג דלועס בשיניו ונותן מיירי באתיידע לו כן אחר המילה וי"א דשבות דלית ביה מעשה מלאכה גמורה לא דחינן המילה מחמת שבות דלאחר המילה (רע"א).
 (ה) שכחו ולא הביאו סכין מע"ש, אומר לעובר כוכבים להביא סכין בשבת, ובלבד שלא יביא אותו דרך רשות הרבים. כללו של דבר: כל דבר שעשייתו בשבת אסורה עליו משום שבות, מותר לנו לומר לעו"ג לעשות אותה כדי לעשות מצוה בזמנה. ודבר שעשייתו בשבת אסורה עלינו משום מלאכה, אסור לנו לומר לעו"ג לעשותה בשבת: @NO MB@
 (ו) כל המכשירים שאין דוחין שבת, גם יום טוב אין דוחין, חוץ מזה ששוחקין לה כמון ביי"ט הואיל וראויים לקדרה, וכן טורפין לה יין ושמן: @NO MB@
 (ז) אדם שלא מליד) מעולם לא ימול בשבת(מו), שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת. ואם כבר מל פעם אחת, מותר(טז), ואפילו אם הוא אביו:
 (יד) שלא מל - עיין במג"א (סי' שלא סק"י?) דה"ה אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת וטעם אחד להם, וי"א דאם אין מוהל אחר ויודע בעצמו שיכול למול שרי. מוהל שבא למול בשבת ואמר שכבר מל פעם אחת נאמן ואין צריך להביא ראיה לדבריו (פ"ת).
 (טו) בשבת - ה"ה ביי"ט אך ביי"ט שני של גליות יש להתיר (פ"ת).
 (טז) פעם אחת מותר - כאן אין חשש אלא משום שמא לא יוכל לאמן ידי וכו' דחזינן בחד זמנא דמאמן את ידי שפיר סגי בהכי, ואין צריך ג' פעמים (ט"ז), ולא אמרינן דלגבי אביו הוי פסיק ריש' דניחא ליה שהרי מתקן את בנו⁵³ (ש"ך).
 (ח) מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, מונין מן הלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין

Commented [O15]: צ
 "ע שהב"ח הביא:
 והבית יוסף כתב
 דאסור לטרפו ולערבו
 כלל, ע"כ ולא
 מצאתי שם בב"י.

Commented [O16]: ח
 וספת שלי מן התורה

Commented [O17]: נ
 כון?

Commented [O18]: ל
 שאול לרב

⁵² ששים ריבוא תוך ט"ז אמה, עי' א"ח ריש חלק ד של מ"ב.
⁵³ עי' לעיל סי' רסא סק"ב).

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

את השבת מספק, וכן אינו דוחה יום טוב מספק, ואפילו יום טוב שני של גלויות(יז). ואפילו לא הוציא אלא ראשו(יח) בין השמשות, אף על פי שיצא כולו בשבת, אינו נימול בשבת: (יז) ואפילו י"ט שני של גלויות - וי"א דדוחה י"ט שני של גלויות וה"ה כל שאר הדברים שאינם דוחין שבת דוחין את י"ט שני דגלויות (ש"ך, רע"א), וי"א דמ"ש המחבר "וכן בי"ט שני של גלויות" כוונתו אם הוא ודאי שלא בזמנו, כגון שנולד בערב שבת בין השמשות ובשבע שאחר ספק שמיני חלו שני ימים טובים של גלויות באחד בשבת ובשני בשבת שנימול ליום י"ב. אבל מי שספק שמיני שלו בי"ט שני, אפילו בראש השנה נימול בשני דהוי ספק ספיקא שמא היום זמנו ואת"ל אינו זמנו שמא היום חול ולא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דחוזר לאיסורו (עי' לעיל סי' קב ס"ד בהג"ה). אבל במילה ודאי שלא בזמנה אינו דוחה י"ט שני של גלויות, ומ"מ מי שרוצה לסמוך על הש"ך אין מוחין בידו, וי"א שאין לסמוך על הש"ך, אך בספק אם המילה היא היום בזמנו, יש למולו בי"ט שני של גלויות עכ"פ ולא משום דהוי ס"ס רק מטעם אחר דאיתי ספק קיום מצות עשה דאורייתא ודחי ספק קל דרבנן, ובפרט עתה שאינו אלא מנהג (פ"ת).

(יח) ואפי' לא הוציא אלא ראשו כו' - אשה מקשה בערב שבת לילד צריך לבדוק אם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור בערב שבת, אז אין מלין אותו בשבת כי אם בערב שבת, וצריך לשאול לנשים ואם אינן יודעות יש לילך אחר המנהג (ש"ך), י"א "מנהג" פי' חזקה, דאמרינן השתא הוא דהוציא ראשו, ולא מערב שבת, דהא מעיקרא היתה בחזקת שלא ילדה, ואע"פ שהיה מתקשה מבעוד יום, ועיקר דאם אומרינן שיודעין דהוציא ראשו ואין יודעים אותו רגע דהוציא ראשו אם היה בין השמשות או בלילה, יש לדון להחמיר, אבל אם אומרים שאין יודעים אם היה כל כך זמן ועיכוב בין יציאת הראש לשאר הגוף, וספק להם אם היה זמן מפסיק בין יציאת הראש להגוף, ושמא בתר רישא גופא גירא מיד ולא היה זמן ושהות מפסיק בין יציאת הראש ויציאת שאר הגוף אחריו או לא, בזה יש לילך אחר המנהג ולמול אותו בשבת, כיון דעיקר הלידה היה בשבת. גם אם אומרים שהיה ראש הולד עומד בפנינו על פתח כותלי בית הרחם לאויר העולם מבעוד יום, בהא נמי אחר שכבר נהגו למול אותו בשבת, ויש להם לסמוך על החכמים דסוברים דאף לענין טומאת לידה בעינן הוציא ראשו לאויר העולם דווקא, והוא הדין לענין מילה אין לסתור המנהג, אף דמיסתבר הצד החולק הסובר ש"פרוזדור" כאן אינו אויר העולם אלא מחוץ לרחם, והוא מקום טומאה דם נדה, מ"מ כל מקום שיש לישב המנהג יש לילך אחריו (רע"א * סד"ט), הוצאת הראש חוץ לפרוזדור היינו לאויר העולם דוקא ולא לבית החיצון (ע"ל סי' רסב סק"יג), ואם לא קשתה האשה בין השמשות ולא נראו לה חבלי לידה עד כניסת שבת אפילו בתחלת ליל שבת מיד אז ודאי לא חיישינן שמא הוציא ראשו קודם שבת אבל אם נמשך זמן קישוי בין השמשות וילדה בתחלת הלילה יש לנו לחוש לחומר איסור שבת דקרום הדבר שהוציא הראש לפני שבת ולא יהיה אלא ספק אינו דוחה ואף על פי שלא ידעו מזה לא היולדת ולא המילדת אימור לאו אדעתייהו אגב דטרידי וכי שיילו להו ואמרי דידעו שהוציא ראשו לפני שבת או שלא הוציא, אין לנו אלא דבריהן בין לדחות שבת בין שלא לדחותו ומשנפתח הקבר ואינה יכולה לילך בידוע שהוציא העובר ראשו (פ"ת).

(ט) בשיעור בין השמשות אפליגי תנאי ואמוראי בסוף פרק במה מדליקין, וכתב בעל העיטור: מספקא לן הלכה כדברי מי, הלכך אי איתיליד ינוקא משתשקע החמה ספק הוא, עד דשלים בין השמשות דרבי יוסי(יט), ונימול לעשרה. ואי איתיליד במוצאי שבת משתשקע החמה(כ), עבדינן לחומרא כדרבה(כא) (ועיין לעיל סימן רס"ז סעיף ה' ו'):

(יט) דר' יוסי - דהיינו כהרף עין סמוך ללילה ממש, וכבר נתבאר לעיל (סי' רסב ס"ו) דמשנראו ג' כוכבים לילה הוא. תינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים אם נימול יום ראשון כדעת הסוברים דבין השמשות הוי תיכף אחר שקיעת החמה מעל הארץ, או אם נימול בע"ש כדעת הסוברים דשתי שקיעות נינהו ושאיין בין השמשות מתחיל אלא מסוף השקיעה אחר שנכנס החמה בעובי של רקיע, אבל קודם לכן יום גמור הוא, כללא דמילתא דהאי ינוקא אין מלין אותו עד יום א' (ש"ך), כל שבבירור נולד לפחות שליש שעה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים מלים **בזמנה** (פ"ת * ב"ח).

(כ) משתשקע החמה - בע"ש ונימול לעשרה היינו ביום א' (ש"ך).

(כא) כדרבה - דכל שפני מזרח מאדימין נמי בין השמשות הוא והוא מהלך ג' חלקי מילין קודם הלילה והלכך נימול לט' ולא בשבת (ש"ך).

Commented [O19]: ל
א ברור לי דין בין
השמשות

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

(י) קמן שנולד כשהוא מהול ומי שיש לו שתי ערלות(כב) ואנדרונינוס(כג) ויוצא דופן ויליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה, אף על פי שנימולים לשמונה(כד) אינם דוחים את השבת, (טומטוס שנקרע ונמלא זכר, מלין אותו נשבת, ויש אוקסין):

(כב) שתי ערלות - עיין במג"א (סי' שלא סק"ד) [ב' עורות זה על גבי זה], ויש להזהיר למוהלים כשרואים ב' עורות זה על זה, שלא יפרעו עוד בשבת, וימתינו עד אחר שבת, דאין סכנה אם לא יפרעו עד אחר שבת (פ"ת).

(כג) ואנדרונינוס – י"א משום ספק, וי"א שהוא בריה בפני עצמו (פ"ת * משכ"י). (כד) אף על פי שנימולין לח' - וכדלעיל (סי' רסג ס"ד) (ש"ך).

(יא) מי שנולד בחדש השביעי(כה), מלין אותו בשבת, אפילו אם לא גמרו שעריו וצפרניו. אבל מי שנולד בחדש השמיני, אין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו(כו) שעריו וצפרניו. והוא הדין לספק בן שבעה(כז) ספק בן שמונה, שאין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שעריו וצפרניו. הגה: וי"א דמהלין ליה הואיל וספק בן שבעה הוא, אלא דאין מחללין עליו הסבת נשאר דברים, וכן נראה לי עיקר:

(כה) מי שנולד בחודש השביעי – כל שלא ראינו בודאי שום חסרון (ט"ז), דבן קיימא הוא (ש"ך).

(כו) אלא אם כן גמרו כו' - דאז אמרינן שזה הולד היה צריך ללדת בחודש הז' שאז נגמר אלא שנשתהה לחודש הח' (ט"ז).

(כז) ספק בן שבעה הוא - לדין לא מהני ספק דאפשר מה שהוא ספק לדין היה ודאי לחכמי התלמוד ואין ראוי להקל כלל כרמ"א למול בשבת אם לא גמרו סימניו (ט"ז), ועיקר כרמ"א (ש"ך).

(יב) ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית(כח), מלין אותו בשבת(כט):

(כח) מישראלית כו' - ואפילו נשוי מומרת ג"כ מלין בשבת בן הנולד מהם, שהרי הם חייבים בכל המצות וישראלית דנקט לא לאפוקי מומרת אלא לאפוקי עובדי כוכבים, ועיקר דאסור אם שניהם מומרים, וצ"ע (ש"ך)⁵⁴, עי' ש"ך, דאסור למולו בשבת כשאמו מומרת גם כן דנחזיקהו שיצא לתרבות רעה, וקשה דמה בכך שיצא לתרבות רעה סוף סוף ישראל הוי ומיחייבי בית דין למול אותו, ומלים אותו בשבת (פ"ת * פר"ח).

(כט) מלין אותו בשבת - ואין מחזיקין אותו שיצא לתרבות רעה כיון שאמו ישראלית (ט"ז), ממזר מלין אותו בשבת. הקראים כל זמן שלא מזלזלים ברבותינו חכמי המשנה והש"ס שואלים בשלומם אפילו בבתייהם ומלים בניהם אפילו בשבת כל שעושים כהלכה במילה ופריעה שמא יצא מהם זרע מעולה, ויחזרו בתשובה, אמנם קראים הדריס אצלינו בזמן הזה לא נמצא בהן אחד מכל המדות, כי בכל יום הם מוסיפין גירעון ואינם מלים בניהם שהרי אינם פורעים וקיימא לן מל ולא פרע כאלו לא מל, ואין מכניסים בבתייהם תלמידי חכמים אדרבה בורחים מהם כבורח מן הנחש ואין מתפללים במנהג שלנו כלל אין אומרים י"ח הרי שהם משונים בכל דבריהם ולפיכך אסור למול בניהם בשבת כיון שאינם מודים בפריעה ואם כן איך יעשה להם פריעה (ש"ך), גם בעובד כוכבים שהוליד מישראלית מלין אותו בשבת [עי' אה"ע סי' ד ס"ה] (רע"א).

(יג) ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים, אין מלין(ל) אותו בשבת:

(ל) אין מלין כו' – שהולד גוי כמותה אבל ישראלית מומרת שהולידה ממומר י"א דמלין בשבת דאע"פ שחטאו ישראלים הם, ועיקר כנ"ל סק"כ(כט) שאין מחזיקין שיצא לתרבות רעה כיון שאמו ישראלית ובזה שאמו מומרת ודאי מחזיקין אותו בכך ואין למולו בשבת ואף על גב דנותנין אותו לימול שמא אחר כך יחזירוהו לתועבה שלהם, כיון שהם נשארו כך ותו דאפשר שהם מומרים לכל התורה חוץ ממצות מילה (ט"ז), ישראל כשר שנולד לו בן מישראלית שהומרה, מלין אותו בשבת וכן ישראלית שהולידה בן מעובד כוכבים ג"כ מלין אותו בשבת דהא הולד כשר (פ"ת).

(יד) יש לזהר שלא ימולו(לא)(לב) שני מוהלים מילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא עצמו יפרע⁵⁵. הגה: ולא מנאחי ראייה לדבריו, ואדכרה נראה לי דשרי דהא מילה דחיא

Commented [O20]: נראה כוונתו שאם מל ופרע, וראה עוד עור, שלא ימשיך, אלא יעשה אחרי שבת???

Commented [O21]: כוונ?

Commented [O22]: ולם למ"ש מהרש"א קדושין (דף ע"ה ע"ב) בתוספת שם דס"ל בעובד כוכבים שבא על ב"י דהולד עובד כוכבים וצריך גירות א"כ אין מלין אותו בשבת ועיין בס' עצי ארזים באה"ע (סימן ד' סק"ד)

⁵⁴ עי' חו"מ סי' יט ס"ג ד"ה מנדין ד"מ שאין מלים בן של מי שבנידוי.

⁵⁵ עי' לעיל הערה. Error! Bookmark not defined.

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

שבת כמו עבודה במקדש שמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת, דמאחר דשבת ניתן לדחות הרי הוא כחול לכל דבר. וכן מנאחי בספר התרומה ישן כתוב בקלף, שכתב בסוף הלכות שבת בהדיא, דשרי. אמנם מנאחי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחלה, אף על פי שמדינא נראה לי מה שכתבתי:

(לא) יש להזהר שלא ימולו כו' – וי"א דאין בזה איסור וכבר נהגו בהרבה מקומות גדולות שמלין ב' מוהלין בשבת זה מל וזה פורע (ט"ז, ש"ך), וי"א שבשבת אסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור הפריעה, אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמרו ושבת וי"ט שוים בזה, ועי' לעיל סי' ריד סק" Error! Reference source not found. (פ"ת).

(לב) שם – וי"א דאסור למול הגר ביום ה' כדי שלא יבא ג' למילה בשבת ויצטרך לחלל עליו השבת וכן תנוק שחלה ונתרפא ביום ה' בשבת ממתין לו עד למחר, ואין עיקר כדבריו, אלא מלים ביום ה' ללא שום חשש (ש"ך), מילה זו שמלין את התינוק הזה בזמן הזה מילה בזמנה היא כלו' שתנוק ראוי לכך ואין במילתו סכנה וכיון שכן כל שהוא משהה אותה הוא משהה באיסור ודאי כיון שהוא ראוי למילה. ולצד המחמיר אין נמול לד' משום שמונים ג' ימים מעת לעת ואין משלימין לו ג' עד יום השבת בבקר ונמצא בכל ליל שבת עדין הוא בכלל הסכנה (רע"א * מים עמוקים), וי"א דוקא בחלה ונתרפא אבל בנוולד בין השמשות ולא היה אפשר למולו מקודם מחמת ספק מוהלים ביום ה' (רע"א), וי"א שגר אין למולו ביום ה', אבל בתינוק אין חסרון (פ"ת).

¹ קידושין כט ע"א.

² קידושין כט ע"א.

³ ראב"ד מילה פ"א ה"ב, כלבו סי' עג.

⁴ רמב"ם מיל הפ"א מ"ב.

⁵ שו"ת הרשב"א ח"א סי' תעב.

⁶ ע"ז כז ע"א, רא"ש שבת פי"ט סי' יא, רמב"ם מילה פ"ב ה"א.

⁷ עיטור הלכות מילה ט"ג ח"ב.

⁸